

imprimat legal. 7. IUL 1927

SOCIETATEA DE MAINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul IV
N-rul 6-7

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Numărul
Lei 30

CLUJ, DUMINECĂ 13 și 20 FEBRUARIE 1927

CUPRINSUL:

PROBLEME SOCIALE: Democrație și cultură	—	Ion Breazu
Originile breslei la Români	— — — —	N. Ghiulea
ACTUALITĂȚI: Horoscop pe anul 1927	— — — —	Gavril Todica
Colaborarea interculturală	— — — —	Valeriu Bora
Beethoven	— — — —	Gavril Todica
Sfântul Așteaptă	— — — —	H. Trandafir
ÎNȚĂMĂNT, EDUCAȚIE: Salarizarea	— —	N. Vleja
EUROPA CONTIMPORANĂ: Adevărata viață a Parisului	— — — —	Adrien Le Corbeau
PROBLEME ECONOMICE: „Impreciziunea“ economică	— — — —	Ion Clopoșel
Învățământul superior agricol	— — — —	Ion Luca Ciomac
BIOPOLITICA: Noțiuni elementare asupra tetanosului	— — — —	Dr. Emil Zinveliu
ARDEALUL VECHIU: Activitatea lui Ioan Slavici la „Tribuna“ din Sibiu	— — — —	Olimpiu Boitoș
Bibliografia Ardealului	— — — —	Petru Suci
PĂGINI PT. MICILE ÎNTREPRINDERI, MESE- RIAȘI ȘI MUNCITORI: Pentru clasa noastră de mijloc	— — — —	Ion Băilă
Asigurările muncitorești în Rusia Sovietică	— — — —	Gh. Enescu
Alcoolismul	— — — —	Ion Mehedințeanu
Ceva despre blănuri	— — — —	Ion Căc'ulă
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Teatru („Bărbatul Domnișoarei“ de Drégely). — Con- ferințe (Căhara-Samurcaș: Individualitatea arti- stică a poporului român; N. Bănescu: Manuel Comnenul). — Concerte (Producția Conservato- rului). — Cărți, reviste, ziare (Graiul Românesc; Viața Literară)	— — — —	O. B.
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNNALE: Supliment pentru micile ateliere. — Expoziții de pictură sau de desemnuri? — Literatura porno- grafică și sedicioasă. — Congresul invalizilor. — Socialiștii în Consiliile Comunale. — Cronică muncitorească. — Cronică mărunță. — Redacțio- nale. — Revistele economice. — Bibliografie.	— — — —	

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 8

CALEA VICTORIEI No. 61

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcțio-
narii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite.
În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cei puțin o jumătate de an.

Societatea Națională de Credit Industrial

Convocare

Potrivit art. 86 și 87 din statute d-nii acționari ai Societății Naționale de Credit Industrial sunt invitați a lua parte la Adunarea generală ordinară, ce va avea loc în ziua de 13 Februarie 1927 în localul Băncii Naționale a României din București, orele 10.30 dimineața.

Vor avea dreptul a lua parte la Adunarea Generală, toți d-nii acționari, cari figurează în registrele de acționari ale societății noastre, până la data de 31 Ianuarie 1927, precum și ceie vor fi cerut înscrierea lor, printr'o scrisoare adre-

sată societății noastre, până în ziua de 8 Februarie 1927.

D-nii acționari împiedecați de a lua parte personal la această adunare generală, pot trimite procurile lor la sediul societății noastre până în ziua de 10 Februarie a. e.

Dacă în ziua hotărâtă nu se va întruni numărul de acțiuni prevăzute în art. 92 din statute, ședința se amână pentru ziua de 20 Februarie 1927, orele 12, adunarea urmând a avea loc tot în localul Băncii Naționale a României din București.

Ordinea de zi a adunării generale

1. Darea de seamă și bilanțul încheiat la 31 Decembrie 1926.
2. Descărcarea Consiliului de administrație de gestiunea sa.
3. Distribuirea beneficiilor.
4. Fixarea retribuțiunii cenzorilor.
5. Ratificarea cooptării ca membru în consiliul de administrație a d-lui Tancred Constantinescu în locul d-lui Rudolf Totis, demisionat.

Activ Bilanțul general încheiat la 31 Decembrie 1926 Pasiv

Acționari — — — — —	22.873.550	Capital — — — — —	500.000.000	
Cassa { în numerar 50.441.498,—	179.850.678	Fond de rez. statutar 10.098.891,—	30.098.891	
{ disp. la bănci 129.409.180,—		„ pt. creanțe duble 10.000.000,—		
Efecte publice — — — — —	6.789.000	„ special pt. imobil 10.000.000,—	1.712.155	
Efecte publice ale fond. s'atutare	6.077.400	„ de pensii și ajutoare — — — — —	7.964.763	
val. nominală lei 15.193.500,—	236.083.790	„ pentru mica industrie — — — — —	1.969.082.596	
Portofoliu de scont — — — — —		Depunători spre fruct. 105.380.691,—		
Conturi { cu garanție ipot. 1.511.811.472,—	2.068.728.990	Bonuri de casă — 75.000.000,—	1.162.140	
		„ gaj comercial 240.491.422,—		Diverse conturi — — — — —
		„ scris de garanție și credit person. 316.426.096,—		Profit și report din 1925 94.572,—
Participațiuni industriale — — — — —	56.614.000	pierdere benef. 1926 90.123.855,—	90.218.427	
Mobilier și case de fier — — — — —	1			
Diverse conturi — — — — —	10.278.915			
Imobil — — — — —	13.965.000			
	2.601.261.324		2.601.261.324	
Conturi de ordine:		Conturi de ordine:		
Efecte de cont curent — — — — —	2.226.380.000	Depunătorii de efecte de cont curent	2.226.380.000	
Ipoteci, gajuri comerciale, cesiuni, efecte comerciale, și titluri în gaj, scrisori de garanție — — — — —	2.387.399.866	Depunătorii de ipoteci, gajuri comerciale, cesiuni, efecte comerciale și titluri în gaj, scrisori de garanție — — — — —	2.387.399.866	
Garanții statutare — — — — —	260.000	Depunători de garanții statutare — — — — —	260.000	
Polițe de asigurare pentru ipoteci și gajuri — — — — —	5.904.652.167	Diversi, polițe de asigurare — — — — —	5.904.652.167	
Conturi diverse — — — — —	231.788.500	Conturi diverse — — — — —	231.788.500	
	10.750.480.533		10.750.480.533	

Președinte, *Oscar Kiriacescu*. Șeful contabilității, *Th. Nitzu*, expert-contabil.
 Director general, inginer inspector general, *Gh. Popescu*, Subdirector general. *Victor Slăvescu*,
 Subdirector general, inginer inspector general, *L. Erbiceanu*.
 Am verificat prezentul bilanț, conform art. 186 din codul comercial și l-am găsit în concordanță cu registrele.
 Censori: *Dr. Gheron Netta*: expert-contabil, *Constantin Oromulu*.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
Ion Clopoțel

Redacția și Administrația:
Calea Victoriei 51. Telefon 308
Plaua Unirii No. 8.
CLUJ, Duminecă 13 și 20 Februarie 1927

Anal IV N-rî 6-7
Numărul: Lei 30

Democrație și cultură

„Democrație“ și „cultură“ sunt două noțiuni cari se întregesc și se alimentează reciproc; din îmbinarea lor fericită amândouă ies înobilate și înzestrate cu facultatea de a crea, singură care le dă dreptul la existență și le salvează prestigiul.

Politicianii noștri au uitat aproape complet conexiunea lor axiomatică. Intrebându-și o fericită expresie a unuia dintre leaderii democrației franceze, politicianii noștri propagă o democrație din care rezultă o nivelare socială pe un plan scăzut, nu o ridicare a tuturor spre un ideal de cultură. Și aceasta din ignorarea și disprețuirea aportului dat de cultură democrației. Apostolii noștri politici își taie astfel singuri craca de sub picior.

Căci din pricina valului de demagogism care ne-a invadat în ultimul timp, opinia noastră publică a căzut într'un scepticism amar; într'o universală desinteresare față de acțiunile politice. Se poate vorbi la noi, mai mult ca oriunde, de o reală criză a democrației, de o universală scădere a entuziasmului pentru acest ideal social; atât de drag tuturor cu câțiva ani înaintea.

Și aceasta din pricina că înțelesul adânc și real al idealului n'a fost lămurit tuturor; prea puțini dintre înșiși propagatorii lui apoi au crezut sincer în el, rămânând convinși la postul de luptă pe deasupra tuturor ademenirilor de circumstanță. Demagogismul excesiv al luptelor noastre politice și inconștienta conducătorilor a răspândit acea stare universală de scepticism și la cei de sus și la cei mulți, de jos. Îndeosebi generația care am crescut în zarva demagogică a celor opt ani de după unire suntem cuprinși de această stare de spirit, atât de dezastroasă pentru o tinerime. Prea mult am crezut și prea multe ne-au fost decepțiile pentru a ne putea apăra de ea.

Dar se poate vorbi astăzi de o criză universală a democrației, isvorită din același demagogism în unele țări, iar în altele din exagerarea peste măsură a rea-

lizărilor ei sociale. Chiar în țara clasică a ei, în Franța, această criză se simte acut. Din această pricină se caută o nouă adâncire și precizare a noțiunii, luându-se drept pildă experiențele, mai mult sau mai puțin dureroase din alte țări, sau înseși experiențele proprii, destul de dese, într'o epocă ce nu și-a găsit încă echilibrul, din pricina gravelor turburări, economice și morale ale războiului. Se încearcă îndeosebi o mai reală înfruptare a democrației în cultură, o mai intimă împletire a acestor două. Incontestabil că în această discuție sunt exagerări și într'o tabără și într'alta. Sunt însă și idei cari, izvorite fiind dintr'o experiență bogată, dintr'o cultură superioară și dintr'o evidentă atitudine obiectivă, merită să fie luate în considerare.

O carte îndeosebi a făcut oarecare valvă în jurul problemei. E vorba de *Nation et Civilisation* autorul căreia e Lucien Romier, directorul ziarului „*Figaro*“, cunoscut în opinia publică franceză ca unul dintre cei mai distinși ziariști, cu o solidă orientare în problemele economice și sociale actuale.

Pornind dela noile împrejurări economice și morale în care a fost aruncată Europa de după războiu, și Franța îndeosebi, el scoate o concluzie care a făcut să sară ca arși pe câțiva demagogi, ce se vedeau amenințați într'o situație ce li-se părea definitiv asigurată, dată fiind ignoranța celor pe cari îi exploatau. El cere crearea unei elite a spiritului în toate domeniile publice, singura care poate crea într'adevăr și care ar putea asigura viitorul Franței și cu el al întregii civilizațiuni europene, grav amenințată. Unii l-au atăcat din oroarea, instinctivă aproape, ce o simțeau numai la auzul cuvântului; iar alții pentrucă sensul nou care-l da noțiunii amenință ultimele resturi ale unei clase, care în mare parte își susține existența numai prin titluri, depărtându-se complet dela înțelesul original al „aristocrației“. Pentru deplina lămurire și a onora și a altora autorul

răspunde într'un articol de fond al gazetei literare *Les Nouvelles Littéraires* (din 15 Ian. 1927). Dăm, în rezumat, ideile autorului pentru claritatea lor, specifică rasei, și pentru actualitatea incontestabilă a concluziilor.

Lucien Romier face, dela început distincția fundamentală între înțelesul pasiv și activ al elitei, alăturându-se celui din urmă, singurul care corespunde civilizației moderne. Această elită în înțeles activ, are înainte de toate, o semnificație de ordin social: „Fac parte din elită toți aceia — și numai aceia — cari au calitate, rezonabilitate sau autoritate pentru a lua asupra-le soarta altora, și în măsura în care ei o pot face aceasta“. Membrii acestei elite trebuie să aibă eroismul de a-și jertfi interesele individuale pentru cele comune, de a se purifica de orice urmă de egoism, în înțelesul rău al cuvântului. Dedicându-se complet acțiunii sociale membrii elitei vor trebui neapărat să se înțeleagă asupra câtorva principii comune, morale și politice; s'a văzut aceasta de atâtea ori în împrejurările grele ale nației.

Pentruca această elită să poată acționa nestăvilită, trebuie să se despărțească înainte de toate, de vechile artificii de partid. Pentrucă ceea ce i-a împedecat până acum alcătuirea a fost felul în care se alcătuiau și acționau partidele politice vechi, conducându-se numai de interese și nu de idei. Deaceia trebuie înlăturate vechile pasiuni ipocrite și perimate; considerațiile de naștere; divergențele profesionale; trebuie lămurit sincer și real înțelesul libertății și al egalității; iar, deoarece s'a dovedit că parlamentarismul nu poate salva și rezolvi singur interesele permanente ale națiunii, să se admită completarea lui cu instituții corespunzătoare. Să se deie partidelor politice altă menire decât a se combate reciproc: „Într'adevăr, din moment ce un partid e fondat pe baze durabile, el traduce în realitate o categorie de interese, egal de durabile, cari merită să fie luate în con-

siderare. Rolul partidului este de a face să se țină seamă de interesele sale, nu de a distruge interesele altora, tot așa de legitime¹. Intre astfel de partide, ori de câte ori împrejurări grave, vor pretinde-o, se va putea face o înțelegere, pentru o apărare sau o acțiune generală.

În felul acesta se poate ajunge totodată la alcătuirea unei elite internaționale, care ar reprezenta adevăratele interese ale civilizației, elită fără pete de internaționalism sau naționalism exclusiv, ambele egal de primejdioase¹.

Oricât de utopice și de reacționare ar părea ideile directorului dela *Le Figaro* nu m'am putut opri de a nu le înfățișa cititorilor acestei reviste pentru semnificația lor adâncă în raport cu stările sociale dela noi, îndeosebi din Ardeal. Iată care cred că sunt liniile largi ale acestei semnificații.

Observatorul atent al societății ardelenice de după unire a putut constata ajungerea acesteia într-o stare de criză, din care prea puțin este ajutată să iese cu puteri nor, de cei în mâinile cărora se găsesse destinele ei.

Ardeaul românesc de dinainte de războiu a avut o singură clasă socială: țărănimea. Dacă pe câmpul întins al acesteia a răsărit ici-colo și câte o floare de intelectual, aceasta își avea rădăcinile adânc înfipte în solul din care răsărea și tot lui îi dădea semințele. Deaceia am avut aci o solidaritate de fier care ne-a trecut teferi prin vicisitudinile atâtor veacuri. Statul nou însă prin agravarea condițiilor de traiu, prin crearea mai multor posibilități de producție, prin deschiderea drumurilor spre cultură superioară a marilor mase ținute până acum în întuneric de stăpânitorii noștri interesați, aruncă în câmpul social alte clase noi, ale căror plâpânde cadre se presimt deja de acum. E vorba de clasa muncitorească, cea burgheză (a industrișilor și a comercianților) și cea a „aristocrației“ intelectuale.

Prea puțin ne dăm seama de această criză de prefacere și prea puțin ajutam limpezirea ei prin întrebunțarea experienței lente și pe deplin rostite în alte părți. Din pricina aceasta suntem în multe privințe înapoia minoritarilor atât pe teren economic cât și cultural.

Cu cât se ajută de pildă din partea

¹ Că problema se pune într'un mod serios și pentru Franța o dovedește faptul că însuși Herriot, actualul ministru de instrucție publică, s'a alarmat de ea. Într'un recent discurs politic el a spus între altele: „Trebuie create neconținut elite... ne trebuie o aristocrație a spiritului... trebuie adus aminte cu curaj democrațiilor că nu este mai mare pericol pentru ele decât nerecunoașterea rolului elitelor sau, cum se spune, o nivelare *par en bas*“.

conducătorilor noștri politici, apariția acelei elite intelectuale care să exprime mâine — cu vigoare tinerească, așa cum se cere dela un popor care acum începe să se afirme cu tărie în cultura europeană — superioritatea noastră culturală? Fiecare e lăsat să-și croiască drumul așa după cum îl ajută puțină experiență și slabele mijloace materiale. Iar pentru a ajunge ceva cei mai mulți trebuie să-și „mlădieze“ caracterul după postulatele politicianismului nostru actualitate. Se uită că aici, mai mult decât oriunde trebuie dusă o politică conștientă,

pe deasupra intereselor de partid.

Trebuie create înainte de toate cadrele sociale largi, corespunzătoare, ale Statului nou. Și numai după trainica cimentare a acestora, după ce se va ajuta colaborarea în mijlocul lor a unei elite perfect înzestrată cu întreaga armatură a culturai moderne, elită care va coborî în conștiința tuturor drepturile și datoriiile față de noul stat, se va putea vorbi de o democrație, respectată de toți.

Paris, Februarie 1927.

Ion Breazu

Originile breslei la Români

Orașele țărilor românești în majoritatea lor sunt de origine străină, adică au fost ridicate de străini pe locurile de etape ale drumurilor comerciale, firește cu sprijinul domnilor români, a capilor bisericii și a satelor românești din jur, care le-au alimentat.

La început aceste orașe erau — cum de altfel din cauza vremurilor turburi cari au domnit în trecut în țările românești au rămas multă vreme astfel — de înfățișarea satelor mai mari. Deosebirea între ele și satele dimprejur era numai aceea că în orașe majoritatea populației era străină și aproape în totalitatea ei industrială și comercială. Erau meseriași și negustori străini, așezați în aceste locuri fiindcă găsisse un câmp întins de muncă și de câștig, și o țară, pe acele timpuri, destul de îmbelșugată.

Numai după ridicarea orașelor se poate vorbi de industrie și comerț, de asociații profesionale, de organizări sociale industriale sau comerciale. Meseriași și comercianții străini, întemeietorii orașelor noastre, au adus în locurile noastre civilizația și formele vieții sociale din apus.

Acești meseriași streini așezați în orașele principatelor românești au adus desigur cu ei și practica asociației profesionale, cu organizarea și obiceiurile ei, după viața pe care o duceau acasă în Polonia, în Ruso-Litvania, sau în Transilvania. Dela început acești meșteșugari și negustori au fost organizați în „bresle“ în „frății“, căci „breslă“ nu este altceva decât slavonul „bratsvo“, „brat“ însemnând în slavonește „frate“, perfect corespunzătoare „confraternităților“, „confre-rie-lor“, „Bruderschaft-lor“. Numele slavon al asociației meseriașilor ne arată întrucâtva originea acestei instituții sociale. De sigur, că în centrele germane și saxone, la început, aceste asociații purtau și numele de Zünfte, însă influența slavonă s'a arătat, ca în multe alte privinți, biruitoare, și numele de „breslă“ a învins. Germanii și apoi armenii coborîți din Galitia, unde era cunoscut „dreptul de Magdeburg“ și organizarea meseriașilor în corporații după industrii, cu statute speciale, căpitan, case și arme; sașii și ungurii veniți din Ardeal unde se cunoștea organizarea veche a meseriașilor în corporații; ruso-lituanii, cari au cunoscut

„frățiile“ dela polonii și germanii cu cari au venit în contact din vechi timpuri, au întemeiat chiar dela stabilirea lor în orașele țărilor românești cărora le-a dat viață, corporații de meseriași, după vechiul tip al corporațiilor medievale. Aceste corporații din primele timpuri ale dezvoltării lor, erau din meseriași de aceeași credință; erau corporații de catolici, reformați sau ortodoxi, după localități și după credința mării majorități a meseriașilor. Ele aveau altare proprii cărora le consacrau anumite sume din veniturile comune. Aceste corporații serveau în întâiul rând, ca asociații de ajutor reciproc, unde „frății“ săraci din cauză de boală sau altă nenorocire să capete ajutor, iar acei morți să fie înmormântați și prănuți de frații lor rămași în viață.

Cu infiltrarea în meserie a elementului românesc, care era în totalitatea lui creștin ortodox, caracterul confesional al breslelor a început să slăbească. Fără îndoială că au fost timpuri când breslele cuprindeau toate confesiunile religioase, deși poate cu oarecare dominanță a confesiunii majorității membrilor. Mai târziu, născându-se lupte confesionale între ortodoxie și catolicism, caracterul religios al breslelor s'a accentuat și desigur că multe bresle au fost dizolvate, mulți meseriași bătrâni au emigrat, întorcându-se în țările lor, și din cauză că religia creștină-ortodoxă era dominantă în țările românești, breslele favorizate și ocrotite au fost acele ortodoxe, care în acest scop s'au pus sub scutul episcopilor și mitropolitilor români¹. Acest fapt a favorizat eliminarea din bresle și apoi din câmpul muncii a meseriașilor streini, de altă confesiune ca acea creștină ortodoxă și prin aceasta introducerea în măsură mai mare în bresle a românilor și sporierea din ce în ce mai repede a elementului românesc în meserii. Elementele străine parte au părăsit principatele românești întorcându-se în țările lor, parte s'au romanizat, îmbrățișând uneori și religia țării.

Situația nu a rămas însă totdeauna aceeași. Imprejurările politice și influen-

¹ *Episcopul Melchisedek*. Cronica Hușilor și a episcopiei cu asemenea numire. București, 1869. pg. 268—269. Rev. eparhială a Chersonului (în rusă) 1864.

tele străine au schimbat și stările în bresle. În veacul al XVIII-lea se găsește foarte multe bresle cari primesc și străini, cu singurele condiții de a se înscrie în breaslă, de a asculta de conducătorii bresleli, de a plăti cotizațiile cuvenite și de a se supune tuturor regulilor statutare. Multe bresle au pierdut orice caracter religios, păstrând un caracter strict social-economic, adică de ajutor reciproc și de monopol al industriei.

Faptul că breslele vechi erau puse sub autoritatea episcopilor și mitropoliților, cari aveau dreptul să confirme pe conducătorul (starostele) ales de breaslă, a îndreptățit pe unii cercetători să creadă că originea bresleli se poate găsi în aglomerațiile de meseriași din jurul mănăstirilor și episcopioilor, datorite de domniii țării, acestor fețe luminate, cu renunțarea la orice drept fiscal sau judecătoresc privitor la acei meseriași, „poslușnicii“, de obicei străini și în timpuri mai noi români, care, având a răspunde dări și lucru acelor mănăstiri și episcopii, erau organizați de acestea în bresle, prin puterea judecătorească pe care o exercitau asupra lor². De fapt protecția autorității bisericești a fost cerută din cele mai vechi timpuri, din cauză că în nesiguranța vieții sociale în țările românești din veacul al XIV și al XV-lea, biserica era o instituție cu deosebită respectată și protecția ei cântărea greu. De sigur că „poslușnicii“ (servitori scutiți de dări), meseriași aduși de boieri și episcopi pentru trebuințele lor; au alcătuit uneori aglomerații însemnate, și au dat naștere și la bresle; precum mai târziu aceste aglomerații prin uz sau răscumpărare devenind libere, au format, în orașele unde aglomerațiile lor au fost înglobate, bresle libere, de meseriași liberi. Dar asemenea bresle nu se formau numai în jurul mănăstirilor și episcopioilor, iar episcopii nu aveau sub protecția lor numai breslele din orașele de reședință, care s'ar crede că derivă din breslele poslușnicilor, ci, după cum rezultă dintr'un surse al episcopului *Inocențiu din Husi* către protopopii, toate breslele din întreaga eparhie erau sub protecția episcopului, și acesta avea dreptul de confirmare a starostelui ales la toate breslele din eparhia sa³. Aceasta bine înțeles când meșteșugurile au intrat aproape în totalitatea lor în mâini românești, însă chiar dela început, când meșteșugarii străini au venit să se așeze în aceste locuri, ei au venit ca oameni liberi, cu dreptul liber de a se aduna în comunități și a se asocia în bresle, după cum erau învățați în țara lor. Primele bresle, fără îndoială, erau alcătuite de oameni liberi și nu aveau altă autoritate mai mare, decât dregătoria orașelor, mai mare peste

toți, și care de bună seamă confirma și alegerea de staroste.

Data precisă a înființării acestor bresle nu se poate stabili în chip limpede, cu documente. Din conștința („catastihul“) bresleli meseriașilor din *Roman*, păstrată în arhiva episcopiei de Roman și în care s'a trecut actul de reînnoire a acestei conștințe, lista diverșilor episcopi cari au întărit-o, diverșilor domni cari au trecut pe scaunul Moldovei, și diferitelor acte de breaslă, se vede că prin acea conștință se reînnoia în 1724 o altă conștință foarte veche, care era atât de deteriorată, încât nu mai conținea decât numai o parte din vechile confirmări episcopale, între care cea mai veche era aceea a episcopului *Venedict* (1635—1642)⁴. Xenopol crede că poate urca știința despre bresle până la 1527 1546 pe vremea Domnului Petru Rareș⁵. Aceasta, Xenopol, o deduce și din faptul că în arhiva Academiei Române din București se găsește catastihul bresleli blănarilor și cojocarilor din *Suceava*, înnoit de vornic de Suceava în timpul domniei lui Petriceicu, în 1673⁶. Cum aceste reînnoiri se făceau la date îndepărtate, întemeierea bresleli din Suceava trebuia să fi avut loc, cu mai mult de o sută de ani în urmă.

Data fiind epoca începutului întemeierii orașelor românești, după cum s'a văzut, sfârșitul veacului al XIV-lea, breslele nu pot avea o vechime mai mare, afară doar pentru aglomerațiile săsești din Baia, Suceava (Bucovina) sau Câmpulung (Muscel) care însă nu aveau legătură cu organizația românească de Stat din aceste locuri, decât în această epocă, și mai ales la începutul veacului al XV.

Dacă însă nu avem nici un document care să ne întărească această dată, sunt fapte istorice care o întăresc în chip suficient.

Dintr'un uric al lui *Stefan cel Mare*. Domnul Moldovei, din 1458 se vede că în acest timp există în Roman o breaslă a mișeilor (săracilor), cu statute și organizație proprie. Membrii acestei bresle erau scutiți de dări către Stat, aveau starostele sau capul lor, ales dintre dânsii, care judeca unele dintre ei, fără amestecul autorităților judiciare comune. Dacă nu se îndestulau cu judecata starostelui, apelau la episcop. Intrunirea generală a asociației se făcea odată pe an, la 14 Oct., în ziua de sf. Paraschiva, care era praznicul sau aniversarea bresleli. Ei aveau statutele lor votate de dânsii și întărite de episcopi, care cum se succedau⁷. De asemenea, dintr'un manuscript (No. 128)

² *Episcopul Melchisedek*. *Chronica Romanului și a episcopiei de Roman*. București, 1874—75, II. pg. 15.

³ *A. D. Xenopol*. *Istoria Românilor*. Ed. I. Iași, 1891, vol. IV pg. 158.

⁴ Faptul că acest catastih a fost întărit de un vornic, întărește afirmarea că breslele au căutat în întărirea episcopală a catastihelor, o protecție suficientă în acele vremuri nesigure.

⁵ *Episcopul Melchisedek* (op. cit. nota 5), pg. 117, 315.

aflat la Academia Română se vede că exista și în Iași, în 1480, pe timpul aceluiaș *Stefan cel Mare*, o asemenea breaslă a mișeilor, care de sigur nu se va fi înființat chiar în acel an⁸.

De sigur că breasla săracilor nu poate fi socotită ca o breaslă de meseriași, și data de 1458 nu poate fi o dată care semnalează existența corporațiilor în țările românești, însă dacă această organizare a săracilor are perfect acelaș caracter (ajutorul reciproc), aceeaș formă (staroste, conducător și judecător, întărit de episcop), aceleași practice (sfânt protector, hram, monopol) ca și bresla meseriașilor din Roman, a cărei vechime se poate urca sigur până la 1635, sau cea din Suceava reînnoită în 1673, ca și toate breslele a căror organizare de mai târziu se cunoaște în chip desăvârșit, este sigur că practica acestor bresle se cunoaște de mai de mult, că meseriașii din toate orașele mari erau organizați în bresle, și era o tendință generală ca profesioniștii să se adune într'o asociație (într'o breaslă) și să se pună sub protecția autorităților în special sub protecția episcopilor. Acest fapt dovedește indirect existența breslelor în Moldova dela începutul veacului al XV-lea, căci altfel de unde și-ar fi luat săracii, — ultima categorie socială — modelul organizației lor, și mai ales cum s'ar putea explica faptul că unele categorii destul de superioare ca meseriașii și negustorii, să fie organizate mai târziu în bresle, să îmbrace astfel o organizație compromisă și descălițită de ultima categorie socială, luându-le nu numai formele și practicele, dar și numirile și titlurile?

N. Ghiulea

⁸ Vezi și *C. Ed. Wachmann*. Despre corporațiuni (bresle) București, 1902 pg. 69.

Cronică muncitorească

— Pe ziua de 18 Ianuarie a. c., fruntașul socialist M. Gh. Bujor, care se află închis la Doftana, ispășindu-și pedeapsa de 20 ani muncă silnică, a fost adus la Iași ca martor într'un proces la Consiliul de războiu. Ziarul „Politica“ dela București scrie, că pe tot parcursul dela gara Iași și până la închisoarea Galata, socialistul G. M. Bujor a fost excortat de 40 jandarmi.

— Se anunță pentru data de 6 Aug. 1927, convocarea la Paris a celui de al patrulea congres sindical internațional.

— O telegramă din Londra anunță că partidul laburist a deschis o campanie pentru rezolvarea pe cale pașnică a conflictului anglo-chinez.

— În ședințele consiliului general al F. S. I. dela 12—14 Ianuarie 1927, s'a decis admiterea în Federația sindicală internațională dela Amsterdam, a centralelor sindicale naționale din Argentina (82.000 membri), Lithuania (17.000 membri) și Africa de Sud (40.000 membri).

² *V. N. Madgearu*. Zur industriellen Entwicklung Rumäniens. Die Vorstufen des Fabriksystems in der Walachei. Weida; Th., 1911. pg. 12.

V. N. Madgearu. Bresle vechi și bresle nouă. București, 1912, pg. 6.

⁴ *Episcopul Melchisedek* (op. cit. not. 1), pg. 270.

ACTUALITĂȚI

Horoscop pe anul 1927

„Elementele se iau la întrecere cu conducătorii popoarelor în agravarea condițiilor de existență“. Iată un horoscop care se potrivește tuturor țărilor de pe glob. Cu atât mai vărtos țărilor desechilibrate de războiu.

Începem un an, când soarele are din ce în ce mai multe pete. Dar volburile acestor solare au repercutare imensă asupra întregului sistem solar. Fenomene geofizice din cele mai variate se produc pe planetă noastră, sub svăcnirile magnetice și electrice, ce ne vin dela centrul sistemului, dela Pandaemoniul nostru. Putem afirma, că nu trece peată de ceva dimensiuni pe suprafața soarelui, ca efectul ei să nu se traducă pe pământ, fie ca tălmice lumini polare, fie ca erupții vulcanice, cutremure de pământ, catastrofe miniere și chiar anomalii atmosferice. După mine, cheia meteorologiei terestre, în accepția ei cea mai largă, este soarele.

Frecvența petelor, făclilor, protuberanțelor solare și anomaliile atmosferice pământeste nu sunt preziceri hazardate, ci fenomene conexe prin legi naturale necunoscute sau mai corect, prin legi cari acuma se studiază. Știind deci că în 1927 petele, făclile, protuberanțele vor deveni mai frecvente pe soare, ne putem aștepta ca și anomaliile atmosferice să devină mai frecvente pe pământ. De dimensiunile, configurația volburilor solare atârână intensitatea și conformația anomaliilor atmosferice pământeste, încât nu fără dreptate astronomul William Herschel voia să statorească o legătură între petele solare și preparurile cerealelor de pe pământ. (Cf. A. Humboldt, Kosmos III, pag. 274 și adnotațiile corespunzătoare).

Nu mergem așa departe, ci cu anomaliile atmosferice ne restrângem la temperaturi anormale, la ploi, vijelii și inundații, de care putem avea parte peste an. Sub aceleași latitudini, în America de nord poate fi contrariul, precum s'a constatat și de alte dați.

Cu involburarea elementelor naturii: căldură, ploi, vijelii, svăcniri în scoarța pământului: se iau la întrecere conducătorii popoarelor, cu zăpăceala lor, izvoșită din lăcomia și ambiția personală deoparte, din nevoile fără număr și desechilibrarea oamenilor, de altă parte. Fiecare se crede providențial bărbat de stat, fiecare sucombă sub balastul imens al agendelor, dar nici unul nu se retrage bucurios, fiind fascinat de vraja puterii și a pungii pline.

Dela cârmuitori trecând la cârmuși constatăm fenomenul străvechiu, că cel sărit nu crede la cel flământ, nici cel îmbuibat la cel nevoiaș. Lipsurile celor mulți nu se pot ilustra mai plastic decât

Pete solare, cât suprafața pământului nostru, sunt fenomene comune.

Eu am ediția Cotta din Stuttgart, fără indicare de an (probabil de prin 1896).

prin faptul, că în ziua de 2 Ianuarie numai în București s'au protestat 5000 de polițe: de două ori cât în întreg anul 1921 și atâtea cât peste tot anul 1923.

...Un eveniment de mică importanță, un punct negru — veți zice — pe orizontul vieții noastre economice.

Mici evenimente de aceste se remarcă uneori și pe largul mișcător al mării, imaginea profundă a salturilor vieții noastre. Sub orizontul cel mai clar se profilează un punct negru... Și se întinde, aleargă, năvălește... E uraganul, care se deslanțuie formidabil.

Vai de vasele subrede și de piloții oboșiți...

Dar ar fi arhibanal să începem lamentații pe tonul bocitoarelor dela morți. Vom zice scurt: să ne așteptăm la zile grele și rele. De bine să nu ne tēmem. Mai de grabă să tescum nevoile în desagi, să le dăm pe umăr și să le svărlim în Murăș, ori în Dunăre, dacă putem. Dacă nu ne putem descotorosi de ele, haid să le privim ironic în față, examinându-le sub aspectul lor special și general.

În horoscopia țării noastre putem prevedea fără hazard:

Scăpătarea renumelui țării.

Piticirea leului, în țară bogată cu oameni săraci.

Înăcrirea vinului și trezirea bețivului.

„Minciuna se va pune în cumpănă și nedreptatea în linie“.

Bacșusul va înflori, ca și până acuma.

Mulți călători pe C. F. R. se vor pomeni pe lumea cealaltă.

Impozitele directe și indirecte se vor

înmulți, spre ieftinirea mărfurilor și ușurarea traiului.

Drepturile cetățenilor vor ieși tot cam încovoiate spre cei tari.

Dar țăria celor mari e slăbiciunea celor mici.

În judecarea lucrurilor, țăranii vor fi cu ochii tot la grajd, iar domni tot la pungă.

Contrabandele vor înceta, când se vor suprima vămile.

Toți pungași se vor bucura de inviolabilitatea domiciliului, conform constituției.

Fraude și furturi nu se vor ivi unde nu se va putea fura și desfruda.

Ziarele și revistele de partid se vor trata „frățește“, ca frații învrăjbiți și ca surorile certate.

Politicianii noștri se vor înfrupta mereu din mărunț discordiei.

Cu toată lipsa de școală și lumină a poporului, învățământul cu dascăli harnici, cari îndreptează mintea copiilor, nu va considera la budget ca arma cu ofițeri ferecheși, cari sucesc mintea cucoanelor.

Din horoscopia generală încreștăm:

Cu toate proiectele „sincere“ de desarmare, invențiile ucigătoare și incendiare vor spori.

Diplomații țărilor se vor mai aduna la conferențe internaționale, la masa verde și mai ales la masa albă, pentru a încheia și descheia pacturi și regulamente, dar mai ales pentru a desupa butelii de șampanie și a astupa guri rele.

Finanțarii vor conduce politica mondială, ca și până acuma. Și cum „hanul e ochiul dracului“ — politica mondială încă e supravegheată de „ochiul dracului“.

Iar „popoarele vor muși ca mugetul multor ape“ (Isaia, XVII, 13).

Gavril Todica

Colaborarea interculturală

Fiecare națiune își are cultura sa specifică, proprie, ce diferențiază o națiune, de alta națiune, — întocmai cum un om de o cultură superioară se deosebește de cel cu una a micului Abecedar. Că între națiuni este un antagonism, nu egoism — cu toată poetica existență a Ligei Națiunilor, — aceasta nu se datorește numai naționalismului fantastic fanatic, ci, în aceiași măsură și egoismului sau conștiinței culturale a cutărei națiuni.

La noi, o mare parte dintre guvernânți socot că punctul trebuie pus pe i politic și nu pe cel al culturii.

Imensă greșală.

O dovedim:

În Orăștia noastră s'a înființat un Leagăn al Principelui Mihail. Comitetul de conducere, care are în frunte pe d-na dr. Deac, a aranjat un mare festival artistic, spre a se pune bază unui fond bănesc.

Spre marea mea bucurie și spre deplina laudă a inițiatorilor — au contribuit cu valorosul lor obol și membri ai elitei minoritare din oraș —: D-na Pohludek,

domni Schelker, Fernengel și Tiberiu Ersek.

Și m'am gândit:

Iată, ce nu poate face politica, de multeori cam micro-și telescopică.

Iată cheia care se va potrivi tuturor sufletelor minoritare, spre a le deschide să intre în ele lumina largă a dragostei față de poporul român și Statul român.

Iată marele adevăr — pe care îl recomand politicianilor mari, eu, un mic cetățean al Patriei mele scumpe.

Păctul cultural ne trebuie nouă. Pactul economic. Pactul frăției — prin o colaborare intelectuală.

O paranteză.

În politică ar trebui să ne desintereșăm, să nu-i atragem în sfera politică (și de ceartă) a partidelor. Ar trebui să le lăsăm libere, independente, utate, — astfel, ca ele, minoritățile, să ajungă la convingerea simplă, că: ar avea numădatorința de a da o loială și sincer-deschisă colaborare diferitelor guvernuri cari se perândă, la consolidarea și prosperarea Patriei care le dă posibilitate de

traiu și apărare, — și, nimic mai mult!

Ele nu pot să aibă vre-un cuvânt în ansamblul de ceartă a partidelor românești.

Trecem mai departe.

Sigur, aceea ce s'a făcut în istoricul orașel al Paliei, s'a făcut și în alte orașele, — și e, abea un mic început.

Să interesăm naționalitățile la faptele noastre sociale, la cele de cultură și caritate. Să interesăm mișcarea sufletelor lor la faptele sufletelor noastre.

Aceasta e întâia treaptă.

Sufletele naționalităților din această țară au o înălțime, de munte. Să nu căușăm a le atrage, stând noi jos, la șes, făcându-le semne desperate cu miraculoasa năframa dalbei politice.

Să urcăm sușurile muntelui, cu ranița curată a sufletelor noastre — în care să nu fie nici o foiță din ceapa politiceii — căci miroase....

Să urcăm sușurile ca să avem cu cine cobori la vale; în șes — în șesul bunei frații și înțelegeri.

Să trecem la bunele colaborări interculturale.

Societățile culturale au o nouă latură a activității lor. Guvernării au chiar a 11-a poruncă —: colaborarea interculturală.

Dar, fiindcă politicianii adeseori au urechi tari, ori aud cam greu — socot, deocamdată, să mă adresez vecinului, că, poate, se vor lua după mine și cei din capătul satului...

Iată:

„Extensiunea Universitară — din Cluj; și „Astra“ din Sibiu.

Amândouă și-ar putea lua în program și aceasta cealaltă față a monedei lor de aur.

Cum? Când?

Cât mai curând — și cum o vor afla mai nimerit,

Căci pe aceasta latură a monedei de aur se scrie limpede și clar despre Poporul Român:

Împărat. Rex.

Este cineva care să creadă în alt chip?

Valeriu Bora

Beethoven

În 26 Martie 1927 se împlinesc o sută de ani dela moartea lui Beethoven (1770—1827), care trăiește și va trăi în operele sale cât timp vor trăi oameni iubitori de muzică aleasă.

Nu mi-e scopul și chemarea să evoc figura acestui puternic geniu muzical. O vor face cu siguranță alții, în toate limbile culte, din prilejul aniversării. Ca un modest iubitor de muzică (consumator, iar nu profesionist) mă restrâng la câteva momente mai omenestice și mai inteligibile din viața marelui artist. Sbuiciumul și aspirațiile lui se pot caracteriza prin cântecul-i cunoscut:

Un vânt de primăvară străbate cerii iar
Și ciocârliă cântă și florile răsăr
Răd lucrul și dealuri ca 'n povești:
O, lume, ce frumoasă ești!

Cântări s'aud pe dealuri, cântări în văi
[adânci
Și murmur de isvoare răsună iar sub stânci,
Răsună coruri îngerești:
O, lume, ce frumoasă ești!

Și 'n cântul ce se 'nalță voios din jurul
[meu,
În veselie firii aș vrea să cânt și eu.
Răpit de 'nflăcărați cerești,
O, lume, ce frumoasă ești!

În veselie naturii s'ar avânta și el, căci frumoasă e lumea, dar grea e viața și și paradoxală! Tocmai un muzician încarnat, ca Beethoven, a trebuit să trăiască 27 de ani, jumătate viața, lipsit de auzul fizic: Muzician surd! Și tocmai din timpul acesta îi datează cele mai strălucite creațiuni muzicale. Se poate un paradox mai drastic?

Din acest punct de vedere Beethoven e cel mai mare muzician al tuturor timpurilor.

Iată o scrisoare, care-i revelează starea sufletească, din epoca maturității artistice, mai elocvent decât orice biografie.

„O, voi oamenilor, cari mă considerați, ori mă declarați hain, revoluționar, ori misantrop, câtă nedreptate îmi faceți! Voi nu știți taina lucrului, ce vi se pare așa. Încă din copilărie am avut sentimente delicate de bunăvoință; totdeauna am fost predispus a îndeplini chiar și acțiuni mari, dar cugetați, că de 6 ani m'a cuprins o stare nefericită, agravată de medici nepricepuți. Din an în an, înșelat în speranța că voiți fi mai bine, în fine silit să mă împac eu răul durabil (a cărui remediere va reclama ani, ori va fi imposibilă), născut cu un temperament focos, vioiu, impresionabil de distracțiile societății, a trebuit să mă izolez de timpuriu, să-mi petrec solitar viața. Când voiam câteodată să mă ridic peste toate aceste, vai cât de aspru eram atunci respins prin experiența de două ori tristă a surzeniei mele și totuși nu-mi era posibil să zic oamenilor: vorbiți mai tare, zbie-rați, căci eu sunt surd! Ah, și cum ar fi fost cu puțință să-mi tradez infirmitatea unui simț, care la mine trebuia să fie mai desăvârșit decât la alții, a unui simț, pe care odinioară îl posedam în măsura cea mai perfectă, într'o măsură cum de bună seamă puținii l-au avut sau îl au. Vai, eu nu mă pot trada. De aceea scuzați-mă când vedeți că mă retrag de acolo, unde așa de cu plăcere m'aș amesteca.

Nenorocirea îmi cauzează de două ori așa de mare durere, când prin aceasta trebuie să fiu ignorat. Pentru mine nu mai există recreare în societatea omenescă, nu mai există efluvii reciproce de conversații fine. Numai singur, aproape atâta, cât cere necesitatea extremă, mă pot dimita în societate: Ca un pribeg trebuie să trăiesc; când mă

apropiu de societate, mă cuprinde groaza, că voi fi adus în situația să-mi iasă la iveală starea mea. Așa a fost și în semestrul acesta, cât am stat la țară. Îndemnat de iscusitul meu medic, să-mi cruț auzul cât numai se poate, mi-a nimerit aproape dispoziția firească actuală, deși atras de îndemnul spre societate, mă lăsam atras spre aceasta. Dar ce umilire, când cineva de lângă mine auzia vr'un flaut iar eu nu auziam nimic, ori cineva auzia cântând pe păstor, iar eu iarăș nu auziam nimic. Întâmplări de aceste mă aduceau la desperare. Puțin mai lipsia, ca să-mi sting viața. Numai arta m'a ținut îndărăpt. Ah, mi-să pare peste puțință să părăsesc lumea aceasta înainte de a produce total de ce mă simțesc capabil și astfel îmi-am târît viața asta mizerabilă — în adevăr mizerabilă — un corp așa de impresionabil, încât vr'o schimbare cevaș mai bruscă mă poate traspune din dispoziția cea mai bună în dispoziția cea mai rea. Răbdare — mi-se spune. Răbdarea trebuie să o am de conducătoare, pe ea o am. Durabilă va fi, sper, hotărîrea mea, de a răbda, până când Parcele neîndurate se vor îndura să tae firul. Probabil îmi va fi mai bine, probabil nu, sunt gata. Încă la etatea de 28 ani am fost silit să devin filosof. Nu e lucru ușor. Pentru artist mai greu decât pentru alții. Zeitate, care privești jos, în interiorul meu, tu cunoști și știi, că acolo locuiește iubirea de oameni și înclinarea spre fapte bune. O oamenilor, dacă veți ceti cândva șirele aceste, veți ști că mi-ați făcut nedreptate iar cei nenorociți să se consoleze că și-au aflat un seamăn, care în mânia tuturor dificultăților din natură, a făcut toate câte a putut face, — ca să fie primit în șirul artiștilor și oamenilor vrednici.

Voi, ai mei frați, Carol și Ioan, îndată ce voiți fi mort și profesorul Schmidt fiind în viață, rugați-l în numele meu să-mi descrie maladia și fila această, scrisă de mine, anexați-o la descrierea maladiei, ce va face el, ca cel puțin după moartea mea, lumea să fie împăcată cu mine. În acelaș timp vă declar pe amândoi ca moștenitori ai miciei mele averi, — dacă o pot numi așa. Împărțiți-o cu dreptate, împăcați-vă și ajutați-vă unul pe altul. Ceeace mi-ați făcut împotrivă, știți că de mult v'am iertat. Tie, frate Carol, îți mulțumesc în mod special pentru devotamentul ce mi-ai manifestat în timpul din urmă. Dorința mea e să aveți o viață mai bună, mai fără griji, decum am avut eu. Recomandați fiilor voștri virtutea: căci numai ea ne poate face fericiți, nu banii. Vorbesc din experiență. Virtutea m'a ridicat și pe mine din mizerie. Ei îi mulțumesc și artei mele, că nu mi-am pus capăt vieții prin sinucidere. Fiți sănătoși și iubiți-vă unul pe altul! Mulțumesc tuturor prietenilor, îndeosebi prințului Lichnowsky și profesorului Schmidt. Aș dori ca instrumentele dela Lichnowsky să fie păstrate la unul din voi. Dar pe tema aceasta să nu se nască zizanie între voi. Îndată ce ele v'ar putea servi la ceva mai util — vindeți-le! Cât de vesel aș fi să vă pot

ajuta cu ceva și dincolo de mormânt!

În acest mod aș fi gata. Cu plăcere mă grăbesc în fața morții. De-mi va veni mai în grabă, decum voiu avea ocaziunea să-mi dezvolt toate aptitudinile artistice, îmi va sosi totuși, cu toată soarta mea aspră, prea de timpuriu, iar mai târziu aș dori-o. Dar și în acest caz sunt mulțumit. Nu mă scapă oare de o suferință fără sfârșit? Vino când vrei: eu te întămpin cu curaj! Fiți sănătoși și după moarte nu mă dați cu totul uitării. Am binemeritat pentru voi, fiindcă în viață

de multe ori m'am nuzit să vă fac fericiți: ceea ce să și fiți!

Heiligenstadt, la 6 Octomvrie 1802.

Ludwig van Beethoven.

Destinul i-a mai hărăzit mulți ani, ca „să-și desvolute aptitudinile de artă“. Moartea mai curând (în 1815) a secerat pe Carol iar creațiunile lui sunt o dovadă că Zeitatea poate lucra și prin alte organe, decât prin cele obișnuite.

Gavril Todica

INVĂȚĂMÂNT. EDUCAȚIE

Salarizarea

Un titlu fără importanță. Câteva fraze prin care un năpăstuit — funcționar de stat — cere plată, cere milă pentru o muncă ce-l istovește. Ziare, reviste și alte publicații frământă chestiunea, o întorc pe toate fețele și abundența articolelor cu acest titlu sau unul asemănător, face ca chestiunea să devie plictisitoare și ca urmare necitită. A trecut o lună-două, a trecut și entuziasmul celor ce desbăteau cu vervă și talent chestiunea salarizării. Salarul este cel dinainte sau ridicat cu o parte mult redusă în raport cu scumpețea care crește paralel cu așa numita „mărire a salariilor“.

Mă refer la o anumită tagmă a funcționarilor publici. Chestiunea prezintă un interes cu mult mai mare decât acela de a primi un salariu corespunzător scumpeții. Nu poate să nu surprindă pe cei ce sunt mai mult sau mai puțin răspunzători, pe cei care conduc destinele unei țări, cuvinte ca acestea: „Greutatea de a crește azi copii, te șilește a alerga la mijlocul de a nu mai avea“.

Repetăți fraza și dați-vă bine seama de grozăvia ei. Înțelegeți că strigătul în puștiul al năpăstuiților nu este numai strigătul nenorocitului care moare de foame, ducându-și cu chiu cu vai viața de azi pe mâine; e strigătul nației careia mult desbătută problema a salarizării îi mai oferă un nou prăvăliș între altele multe de a cădea în prăpastie.

Mai înțelegeți că strigătul amenințator de mai sus este al unor oameni cu conștiință, al unor oameni ce sunt în clar cu această situație păgubitoare societății și mai cu seamă națiunii. Ba mai mult: al unor oameni cari potrivit misiunii lor, sunt ei înșiși chemați a îndruma nația în niște chestiuni pe cari ei înșiși le neglijează prin forța lucrurilor (situația creiată de salarii).

Și atunci trebuie accentuat că numai când ultima posibilitate de traiu a atins maximul eforturilor „și-ai călecat pe inimă“ și ai recurs la fapte cari sunt în plină discordanță cu legile sociale, cu mersul natural al lucrurilor, cu interesele înalte ale țării tale.

Și iarăși înțelegeți că sângele ce curge din rană este sânge ce se scurge dintr'un organism deja ofilit, slab, anemic. Când mai mult decât în vremurile de azi, avem nevoie de mai multe energii, de mai multă

tărie specific națională, dacă nu acum când minoritățile ne covârșesc și nu se împacă cu ideea că trăiesc într'o țară liberă și mare care se cheamă România?

Judecata este simplă ca și sufletul înăcrit de nevoi și de neajunsuri al micului funcționar care totuși trebuie să fie mare și punctual la datorie. Dacă în primăvara vieții și a înțării lui în slujbă, microscopica leafă îi creiază imposibilitatea de a trăi și-l scoboară sub nivelul cerințelor sociale la care ar trebui să fie, cu atât mai mult întemeind o familie căreia singur îi va purta greul, salariatul va potieni. Desiluzia își face loc în sufletul lui încă dela începutul carierii.

Chestiunea, privită din punct de vedere al tagmei dascălești mai prezintă o importanță de o egală valoare cu cea din tâu.

Voi învățătorilor după întinsul pământ românesc liber, smulgeți o clipă sufletul din vălmașagul vieții de azi, uitați un moment realitatea crudă, și amintiți-vă entuziasmul și dorul de muncă pe care-l aveți în anul sau în primii ani de misiune dascălească!

Inchipuiți-vă acum o organizație sau o normă de „a plăti funcționarilor“ care obligă pe tânărul și neexperimentatul (în materie de a face datorii) învățător sau învățătoare să predea învățământul douătrei luni, contractând împrumuturi pe la diferiți negustori din satul... ideal în care și închipuia că găsește fericirea.

Pentru confirmarea faptelor, tabloul grăitor al d-rei A. Vetrescu din No. 12 1926 al „Lamurei“ vorbește mult, simplu și convingător despre: „mizeriile din apostolatul nostru“. Prin glasul ei vorbesc toți ceice au aceiași chemare și sunt în aceiași situație și cari nu se mai ostenească a striga știind că zadarnic le este glasul. Însăș autoarea în încheiere vorbește de o banală încurajare:

Sărman apostol chinuit

De ești așa târziu plătit

Ai mângâiere

Că peste vre-o sută de ani

Avea-vei casă și chiar bani

Nu tot durere...

Adevărat! Frumoasă casă veți avea peste o sută de ani. Durerea nu o veți mai simți căci acolo „nu va fi nici întristare,

nici durere, ci viață fără de sfârșit!“ Cât despre bani, dacă-i vei avea cumva prin milostivirea vre-unui legislator mai inimos decât cei de până acum, stăpânească-i sănătoși urmașii cari vor avea fericirea ajungerii acelor vremuri.

Dar până atunci suntem noi prin care vor fi ei. Situația noastră însă ne paralizează orice acțiune și orice avânt în misiune când nu-ți ai asigurată o bucată de pâine, când:

O, vai de dânsul...

Și azi la masă ea și cri

Ii dă fasole cu chiperi

De-i vine plânsul...

dacă vrem să mai rupem o frântură din tabloul amintit. E greu să te transpuie în aceste situații și numai ceice au trecut prin ele, le știu amărăciunea. Ești sdruncinat în însăși structura sufletului și caracterului tău, ești slăbit și desorientat din punct de vedere moral. Lucrurile trebuie să pătrunse și recunoscute de ceice sunt chemați să-și spună cuvântul în chestiunea salarizării.

Deci trebuie: salariu „corespunzător nevoilor“ și „la timp“ celor în drept să-l primească și atunci s'a vindecat una din rănilor cari fac să suferă statul și buna stare a tuturor celor ce-l formează. Nu se va rezolva această cerință imediată, ruina progresează. Faptele vorbesc multe nu trebuie explicații.

Însă „pentru cine vrea în puțin timp și din nimica să fac multe și mari“, a zis cândva B. P. Hașdeu. Nădăjduim și ne mângâiem cu această nădejde.

Poiana Sărată-Oituz.

N. Vleja, inv.

Motto la cap. „Spiru Haret“ din „Oameni Aleși II,“ Româniia a dlui I. Simionescu.

Bibliografie

„Analele băncilor“ (Les annales des Banques), revistă lunară în al VII-lea an de apariție, este condusă de d. Pant. M. Sătescu, directorul Băncii Generale a țării românești. Redactor-șef, d. Lazăr Iliescu, doctor în științe economice și financiare.

Revista se ocupă exclusiv cu problemele financiare și apare în limba română și franceză. Tabele statistice lămurești cuprinsul bogat al revistei.

Angela Selegean Butean: Din podobeale Bihorului, Beiuș 1926.

Dr. C. Pavel: Locuri și oameni și munții Bihariei, Beiuș 1926.

Valeriu Șeredan: Garda națională română a marinarilor din Pola și descompunerea marinei austro-ungare, București 1922.

Dr. Od. Apostol: Noțiuni generale de cultură, Cluj, Cartea Românească.

Dr. Bădescu Gh., Apostol Od., Popărlan V.: Maladii simulate: Sciatica, Cluj, Cartea Românească.

Abonați „SOCIETATEA DE MAINE“

Adevărata viață a Parisului

Zilele acestea a apărut în colecțiunea: „Viața anecdotică și pitorească a marilor scriitori“ o carte despre Jean Lorrain. Numele acesta vă spune el ceva? Poate, fiindcă strălucitul cronicar era prea cunoscut pe vremea-i. Reputația lui era mai ales făcută din scandal. Cu pornirea-i către tot ce este scandalos și morbid, lumea snobilor știe totdeauna să creeze un renume nemeritat oamenilor și faptelor în jurul cărora se întinde aureola viciului. Nimeni nu poate tăgădui realul talent al lui Lorrain; talentul acesta însă, compus din viziuni mărunte, din vorbe de spirit, de o atmosferă de scandal, de descrieri artificiale ale existenței așa zisei societăți pariziene, adică a acelor cari își consacra viața unui trai de chef neîntrerupt — talentul acesta, zic, nu măsoară mult nici în spirite și nici în suflete. Au fost și sunt scriitori mult mai mari decât Jean Lorrain, cari departe de a avea popularitatea sa, abea sunt cunoscute și admirați de un cerc restrâns. Este adevărat că acestora le lipsește prestigiul viciului pe care-l răspândea Jean Lorrain. Faima lui de „dandy“, combinată cu cea nu mai puțin sugestivă de om cu moravuri perverse au făcut mult mai mult pentru celebritatea sa decât unele din operele lui cu adevărat valoroase, cum sunt: *Monsieur de Bougreton* și „Ellen“. Ori cum însă, îmi închipuiesc că este exagerat lucru de a-l pune pe Jean Lorrain printre „marii scriitori“ alături de Balzac, Tolstoi, Goethe, Verlaine, Flaubert, Victor Hugo, Dickens — căci toate aceste nume figurează în sus numita colecțiune. Și reamintindu-mi operele și activitatea lui Jean Lorrain și reputația sa de „cronicar al vieții pariziene“, adică al unei parcele false de viață și de interese artificial omenesci, mă gândesc că dacă Parisul este de multe ori atât de fals cunoscut în streinătate, vina este de cele mai multe ori a așa zișilor cronicari ai genului parizian.

Este sigur că există un cer al Parisului, că atmosfera marelui oraș este specială având nuanțele ei proprii, luminile și umbrele ei, imponderabilele ei, că în ea se văd, se simt, se concep lucrurile și faptele altfel decât aiurea, că amănunțele palpabile sau numai ghicite au vibrațiunile lor deosebite. Este fără îndoială că Parisul posedă un farmec personal, că razele vieții, resfrângându-se în undele lui, prezintă amănunte localnice curioase și de neuitat. Parisul, cu cerul său de o cenușiu deschis, cu brumele lui, cu abur-

rile Senei, cu avenue-urile lui largi, cu mahalalele-i pitorești, cu incomparabilele sale amurguri de vară când cerul de un verde și de un roșu halucinant se oglindește în fluviu, cu auroarele-i umede și reci de Noemvrie, cu haosul nenumăratelor existențe pe care le ocrotește și în cari măreția izbucnește alături de grotesc, virtutea alătura de crimă, geniul alături de mediocritate. Parisul formează ca o regiune aparte în lume, în Europa și chiar în Franța.

Să ne înțelegem însă. Viața marelui oraș este interesantă și chiar pasionantă când ea se leagă de viața eternă, de viața de peste tot. Îmi place să mi se vorbească de existența pariziană când ea este considerată ca o parcelă din viața generală ale cărei nuanțe numai ar fi deosebite. Căci în Paris se respiră, se iubește, se urăște, se trăiește și se moare esențialmente, ca pretutindeni. Insemnează a micșora Parisul și viața, când se vorbește de oamenii marelui oraș ca de niște viețuitoare cu totul diferite, având o concepție a existenței cu totul altfel decât aiurea. Genul așa zis parizian pe care-l întâlnim de prea multe ori prin romane și în cabareți, a avut todeauna darul de a mărita. Nimic mai fals, mai îngust, mai pretențios și mai stupid decât acest snobism local, în jurul căruia roese toate snobismurile din streinătate. Nici o picătură de viață adevărată, de bucurie, de tristețe omenescă sinceră nu se dospește în aceste așa numite genuri pariziene. Nici una din pulsațiunile adevărate ale marelui oraș nu-și are ecoul în aceste manifestări superficiale ale unei societăți superficiale judecate. Să nu credeți, vă rog sincer, că automatele pe care vi le înfățișează soiul romancierilor parizieni există, că în splendida capitală a Franței traiul nu e decât o serie de serbări, de baluri mascate, de adultere magnifice și de vicii curioase. Adevărul este, că nicăiri viața nu e mai profundă, lupta mai înversunată, sentimentele mai puternice, emoțiunile mai adânci. Este de necrezut cât se iubește, cât se suferă, cât se muncește în adevăratul Paris. Și când veți da de romane ca ale lui Balzac despre viața pariziană, sau de poemele unui Baudelaire din seria mai ales a „tablourilor pariziene“, puteți fi siguri că Parisul este fidel redat, fiindcă adevărații scriitori, studiind viața marelui oraș, o leagă înainte de orice de viața universală. Recitiți, bunăoară, admirabilul *Crepuscul de Matin* al lui Baudelaire, care se sfârșește cu versurile:

L'aurore grelottante en robe rose et verte
S'avancé lentement sur la Seine déserte
En le sombre Paris, en se frottant le yeux,
Empoignait ses outils, vieillard laborieux.

Și veți înțelege mai bine ce voiesc să spun. Adevăratul dar al artistului este de a împărtăși într-o atmosferă specială, scânteile vieții profunde și eterne. În *Anna Karenina*, de exemplu, lacrimile omenesci nu isvorăsc altfel ca în *Madame Bovary*, în *Le Père Goriot* sau în *Little Doin*. Bucuriile și suferințele personajilor din toate aceste romane le recunoaștem, de ori unde am fi, și ori cari ar fi decorurile în cari se mișcă aceste personaje sau graiul în care se exprimă. De sigur, că în Paris viața este mai intensă decât aiurea, ceea ce explică de ce a inspirat cele mai multe opere literare; operele acestea însă se pot lua în serios numai dacă suflul care le animează își are originea în substratul adânc al vieții universale. Dar în așa zisele romane „pariziane“ ale căror eroi sunt niște pantini și în cari actele mari ale existenței sunt înlocuite cu aventuri meschine, iar emoțiunile cu vorbe de spirit mărunte..., cât cântăresc ele în cântarul adevărului omenesc? Fără să vreau, le compar cu luminile artificiale ale unei săli de bal în zori de zi, când soarele apare pe cer și inundă cu razele-i fecunde, uluitoare și mărețe, dealurile, câmpiile, oceanul și infinitul albastru al zilei.

Am început această cronică pomenind numele lui Jean Lorrain. Ca să vedeți procedeul de care vorbează el în descrierea „vieții“ vă voi uza de cartea sa „*La Maison Philibert*“. Această casă Philibert este una din instituțiunile cu perdele veșnic trase, pe cari morala le reproabă, dar legea le tolerează. E un fel de „*Maison Zeller*“ a lui Maupassant. Ca și compatriotul său normand, Jean Lorrain ne descrie traiul femeilor păcătoase. În loc însă de a ne da o viziune a durerii — căci, orice s'ar spune, viața prostituatelor numai veselă nu e și suferința omenescă e singura care le-ar putea face interesante — Jean Lorrain trece în vedere mai ales viciile, bizareriile, perversitățile cari se manifestă în dosul perdelelor hermetice închise. Din lacrimile simple dar adânci pe cari le plâng femeile păcătoase de multeori, din nostalgiile lor către un colț de cer albastru, din regretul trecutului nu găsești mare lucru în „Casa Philibert“.

Și ca un contrast viguros mi se așterne

în fața ochilor un roman apărut acum câteva zile și al cărui subiect e luat tot din traiul caselor cu perdelele trase. Vreau să vorbesc de *Fleur-d'Amour*. Autorul, d-na Marcelle Vionse, care a scris și alte romane de prima ordine ca *Une Enlisée*, *L'Ephémère*, *Marié-du-Peuple*, ne dă în această din urmă operă a sa pagini îmbinate de durerea omenească. Eroina sa, în urma unor intrigă a părintelui aceluia pe care-l iubește, căruia i-a oferit pentru totdeauna trupul și sufletul, se vede deodată despărțită de cunoscutul ei, asvârlită singură și săracă în mijlocul orașului. Desperarea, dimpotriiva fericeirei, are darul de a ne paraliza voința; ea seamănă cu apele moarte ale ufui lac al cărui fund de nămol atrage și reține victimele. Colombe — acesta e numele tinerei femei — înaintează în mijlocul valurilor moarte până în casa cu perdelele veșnic lăsate, în al cărui nămol se adâncește.

Dar subiectul romanului nu reiese întreg din cele ce am expus. Ceeace voiesc să vă împărtășesc este talentul simplu și profund omeneșu cu care autorul își descrie eroina. Dela Maslowa, neuitata eroină a *Reinverii* lui Tolstoi, n'am întâlnit figură femească așa de dureroasă în mijlocul abjecțiunii în care destinul o silește să trăiască. D-na Marcelle Vionse posedă o sensibilitate rară, o generozitate admirabilă, și un talent de mână întâi în

evocarea suferințelor femești. Ea este și o creatoare adevărată, adevă imaginația ei este din acelea cari fac să țâșnească scânteile vieții din fânțele și împrejurările pe cari le expune. Căci adevărata fantezie este aceea care creiază și care ghidează viața.

Și nu pot să trec în tăcere nici mănăatul tip al bătrânului notar, pe care remuscarea îl face să urmeze, după ce a primit vestea morții fiului său, pe Fleur-de-Marie în mediul jalnic unde el a aruncat-o. Paginile în care autoarea ne zugrăvește șederea bătrânului tată în casa cu perdelele trase, în mijlocul femeilor păcătoase cari își bat joc și de dansul sunt magistrale. Și din nou îmi spun că o Marcelle Vionse cu talentul ei simplu și profund, cu comprehensiunea pe care o are de adevăratele suferințe omenești merită de zece ori mai mult admirațiunea decât scriitorii străluciți, dar seci, dar artificiali cum a fost Jean Lorrain, bunăoară. Aș da mult să găseșc în cărțile acestuia din urmă, tristețea umană pe care o degajează paginile Marcellei Vionse și compătimitura pe care ne-o inspiră personagiile ei, și mai ales turul de forță cu care a știut să ne reprezinte unul din cele mai complexe, mai profunde și mai curioase sentimente omenești: remuscarea — această voluptate a pedepsei!

Adrien Le Corbeau

BIOPOLITICA

Noțiuni elementare asupra tetanosului (fălcărița)

Tetanosul a fost trecut în limbajul popular, sub denumirea de „fălcărița“ sau „falca“, fiindcă această boală, se traduce prin contracțiuni tetanice, care aproape în totdeauna încep la mușchii făleilor (trismus) ceea ce face imposibilă mișcarea maxilarului inferior (falca).

Numirea comună de „fălcărița“ este foarte potrivită, deși la aparență nu ar alarma îndeajuns pe oameni prin ilustrarea adevăratelor urmări tragice, ceea ce face să fie adeseori ignorată, de marea masă a poporului.

Mijloacele de cari dispune azi știința medicală ar învinge ușor atacurile acestei boale, reducând procentul îmbolnăvirilor și al mortalității la zero, dacă populația dela țară ar fi pe deplin lămurită, asupra gravității și consecințelor dramatice ale tetanosului.

Numeroase cazuri letale de tetanos, cari puteau fi salvate prin concursul pacienților, dacă aceștia ar fi fost conștii de urmările boalei, m'au determinat să dau câteva noțiuni elementare asupra modului de contagiune și mijloacelor de apărare contra acestei boale, în speranța că vor fi transmise pe orice cale și aceluia cari sunt departe de a le ajunge în mână aceste șire.

Tetanosul este o boală infecto-contagioasă datorită toxinei baccilului în formă de rachetă descoperit la anul 1885 de Nicolaie. Este o boală aproape națională, căci mii de copii mor anual de tetanosul

noilor născuți, care în țările apusului civilizată e aproape necunoscută.

Tetanosul pare să fi fost cunoscut din timpurile cele mai vechi ale medicinei. Astfel Hipocrat părintele medicinei, vorbește în lucrările sale despre această boală.

Galieu medic arab și Ambrosie Parè insistă asupra trismusului produs de tetanos inventând un aparat pentru a-l combate.

În epoca antibacteriană se credea că această boală ar fi cauzată de tutun, calambăr, aconit, tăciunele de săcară etc. Observându-se că simptomele principale apăreau mai întâi la mușchii gurei, se credea că ar fi datorită sărutului.

Condițiunile de viață ale microbului sunt două: în stare vegetativă și sub forme de spori. Este anaerob (se dezvoltă numai în mediu lipsit de aer).

Temperatura de 75° omoară numai forma vegetativă, sporii însă își conservă vitalitatea sub o formă remarcabilă în condițiuni foarte variate și defavorabile. În vapori, în apă, în aer, la lumină, la frig rezistă ani de zile, chiar la temp. de 110°, 15'.

În afară de om se mai pot îmbolnăvi, aproape toate animalele ierbivore, în special calul este cel mai sensibil față de toxină.

Bacilul tetanic se găsește în toate mediile pământului vegetal și anume: în praf, pe câmpii, în noroi, pe străzi, în grădini, gunoște, bălgari, în excremen-

tele animalelor (cal, câine etc.) în grajduri, în canalele de scurgere a murdăriilor, în câmpurile de irigație, în vehicule, în nămolul mlaștinelor, în sedimentul apelor, și sub formă de spori la suprafața plantelor, ierbei uscate și în praful fânului etc.

Deci baccilul tetanic sub ambele forme se află în toate mediile straturilor superficiale ale pământului îngrășat cu gunoiu sau umblat de animale.

Sunt la noi în țară unele regiuni tetanifere (câmpia dela Turda) de unde nu dispăre niciodată baccilul tetanic. Este știut că baccilul se află în excremențele animalelor, care îngerând baccilii sau sporii prin substanțele vegetale, se vor dezvolta în tubul digestiv al lor, fără să producă accidente (boala).

Din tubul digestiv al animalelor vor fi eliminate cu dijecțiunile, ce se vor amesteca apoi cu pământul. Astfel prin intermediul solului care va fi bogat în baccili și spori se va infecta omul.

Mijloacele de contaminare la om sunt foarte numeroase, dintre care voi descrie numai pe cele mai obișnuite.

Toate plăgile accidentale care au venit în atingere cu pământul, fie în mod direct, fie prin intermediul obiectelor care le-a produs sunt părți de intrare pentru baccilul tetanic:

Plăgile de războiu produse de cartușe, proiectile, șrapnele, schije de obuz etc. pot servi ca vehicul baccilului tetanic preexistent în straturile superficiale ale pământului.

Rănilor produse prin cuie, bucăți de fier ruginite care au stat în pământ, sau prin instrumente de săpat pământul pot fi tetanigene.

Deseori se întâmplă că păstorii de vite sau ciobanii să ia boala prin înfăpărea în spini, scăeți, aschie, cotoară de plante etc. cari fiind în raport cu pământul sunt purtătoare de germeni tetanici.

În timpul verei pescarii și ceice fac băi în apele și fluviile care spală câmpiile îngrășat cu gunoi pot lua ușor boala prin rănirea cu obiecte ascuțite și tăietoare (bucăți de fier, cuie, bucăți de sticlă, rădăcini, pietri ascuțite etc.) ce se află în apă.

Bucăți de vestminte cari pătrund în organism, spre exemplu prin rănire cu arme de foc, pot fi tetanigene.

Orice plagă deschisă cauzată prin cădere la pământ, sau într'un canal de scurgere a murdăriilor, prin particulele de pământ, nisip sau alți corpi străini ce vor atinge-o poate fi o poartă de intrare pentru infecția tetanică.

Toate plăgile deschise cari nu sunt tratate și pansate la timp, corpurile străine ce conțin sporii tetanici, ajungând în plagă, vor da boala.

S'a observat în timpul războiului, că prin operația unei plăgi traumatice infectată anteriori cu spori tetanici, s'a produs boala în mod incidental datorită sporilor cari predominau organismul în stare de latență.

(Va urma).

Dr. Emil Zinveliu

Activitatea lui Ioan Slavici la „Tribuna” din Sibiu (6)

Socotesc că trebuie relevate două articole speciale ale lui Slavici scrise în timpul acestei polemici, în cari, am putea spune, dă lecții de bună purtare societății românești din Ardeal. În articolul întâi¹ dă definiția noțiunilor *onoare* și *onorabil*, precizează apoi ce însemnează jignirea onoarei și cum se poate face împăcarea în cazul unei astfel de jigniri. Mai multă atenție merită însă al doilea articol,² în care face câteva reflexii interesante asupra societății românești din Ardeal, căreia-i ține lecția. El găsește că societatea *cultă* românească din Ardeal este lipsită de bună cuviință, cu alte cuvinte este lipsită de moralitate. Și iată argumentarea lui, care este caracterizarea unei faze din dezvoltarea societății românești ardelenice:

„În societatea noastră românească, conflictele se produc mai lesne și mai des ca în alte societăți.

„Constituită abia de curând, din elemente eșite în partea lor cea mare din masele poporului, societatea română *cultă* din țările coroanei ungare nu are încă și nici că poate avea tradițiuni familiare și convențiuni sociale definitiv stabilite și general admise.

„Țăranul român are obiceiuri, datine și deprinderi, într'un cuvânt convențiuni sociale pentru toate împrejurările vieții și unui țăran eșit din o „casă bună“ nu i-se poate nici odată întâmpla să nu știe *ce se cuvine și ce nu se cuvine*. Noi însă, clasa *cultă*, a trebuit să ne lăpădam de o mare parte din convențiunile sociale ale părinților noștri. Am primit în multe privințe convențiunile pe cari le-am găsit la societatea *cultă* maghiară și mai ales la cea germană. Tot ni se mai întâmplă însă adeseori că nu știm hotărât și cu toată siguranța ce se cuvine și ce nu se cuvine în anumite împrejurări ale vieții.

„De aici lipsa de maniere, lipsa de bună cuviință, tonul adeseori bătărănesc, în urma cărora se produc dese conflicte și se învenimează relațiunile sociale...

„Iar vina nu este a individului, ci a societății, căci *manieră, cuviință și ton distins* sunt noțiuni convenționale“.

Isvorul acestor lecții de bună cuviință trebuie căutat în acel simț al moralității, care caracterizează personalitatea lui Slavici și se vedește în toate acțiunile lui dela cele mai strict utilitariste până în structura intimă a creațiunilor sale poetice. Dacă am cerceta însă mai deaproape, fără îndoială că am găsi echivalentul lor literar într'un cod al manierelor, alcătuit în spiritul poporului german. În admirația lui față de acest popor, Slavici merge așa de departe încât nu se mulțumește să recomande conaționalilor săi cultura lor strălucită, ci ar voi să vadă și înaltele lui calități sufletești altoite în sângele societății românești. Se leagă și acest lucru de influența Junimii și Slavici nu-l neagă. „Propag germanismul în mijlocul poporului român, spune el, fiindcă țin ca românii să învețe dela germani *cultul adevărului, iubirea de muncă, spiritul de ordine și sentimentul de datorie*“.

Dar toate aceste virtuți sunt atributele oricărui popor *cult*, predominând unele dintre ele la un popor, altele la alt popor, încât ne întrebăm dacă într'adevăr greșea Slavici când cerea ca poporul său să-și însușiască aceste virtuți, sau greșea cei cari îi făceau o vină de neiertat din faptul că „urmărește înrădăcinarea spiritului nemțesc“ în poporul său.

O altă instituție de cultură pe care o învrednicește de toată atenția, este „Reuniunea română de cântări din Sibiu“. Inființată după modelul societăților similare ale compatrioților sași, al căror simț de organizație a servit și în alte rânduri cu pilde

bune poporul nostru, această reuniune, care mai trăiește și astăzi, avea menirea să propage gustul pentru muzica superioară, cultivând astfel aptitudinile muzicale ale românilor. Concertele ei anuale, la cari nu lipsiau nici compozițiile românești, erau prilejuri de sărbătoare pentru românii din Sibiu. Importanța ce i-o atribuia Slavici acestei instituții se vedește prin faptul că despre producțiile ei nu publică numai o convențională „dare de seamă“ a unui reporter anonim, ci, sub iscalitură, el însuși își compune darea de seamă, stăruind totdeauna asupra rostului educativ-cultural al Reuniunii.

Entuziasmul lui izbucnește mai nestăvilit, când poate vorbi de o reprezentare de operă dată de această societate muzicală, — cred, întâia reprezentare românească de operă din Ardeal. Conducătorul reuniunii în acest timp era maestrul neobosit și compozitorul cap de școală în Ardeal, Gheorghe Dima. Ca să-și justifice entuziasmul și ca să înalte prestigiul instituției în ochii conaționalilor săi, Slavici reproduce în „darea de seamă“ despre această reprezentare, care se prelungește în două numere ale ziarului său³ și aprecierile competente pline de elogi ale ziarelor săsești din localitate. În zilele acelea „Reuniunea română de cântări din Sibiu“ își serba un triumf, de care se bucurau deopotrivă cu membri ei și ceilalți români, căci era în acelaș timp un triumf al unei arte românești.

În grija deosebită ce o are Slavici pentru această reuniune muzicală, trebuie să vedem trăsăturile unui întreg program de propagandă culturală. În coloanele „Tribunei“ se înregistrează cu toată semnificația orice mișcare culturală românească, nu numai din Sibiu, ci și din provincie. Corespondența deasă din toate părțile locuite de români ale Monarhiei, adevă și din Bucovina, pe care o tipăria „Tribuna“, oglindea întreagă viața românească, spirituală și materială, și astfel ziarul dela Sibiu înfățișează linia de *progres* cultural a acestor români, în acest timp, care umplea de bucurie în rîndul întâi pe directorul ziarului.

O altă direcție, în care se îndreptau preocupările lui Slavici, este domeniul lingvistic.

Era și acesta un capitol din programul Junimismului, care combătea în special în Ardeal înstreținerea lexicului și însăși a structurii sintactice a limbii românești. Slavici, care făcuse școala Junimii și dăduse până acum o bogată operă literară, într'o limbă turnată după tiparul recomandat de această școală, din materialul limbii populare, era poate cel mai chemat în acest timp, în Ardeal, să supravegheze scrisul românesc de aici și să-l canalizeze în alvia limbii literare ce se săpase dincolo de munți.

Odată⁴ face întreg procesul limbii literare românești, stăruind mai mult asupra capitolului despre îmbogățirea limbii noastre cu cuvinte nouă. Era stabilit acum că, dacă nevoia cere, trebuie să admitem cuvinte streine în limba noastră, când ele numesc noțiuni nouă, necunoscute spiritului românesc înaintevremie și atunci „împrumutul“ se va face din limbile neolatine. Dar chiar elementele populare din diferitele idiomuri dialectale nu puteau intra toate în limba literară ce se afla în procesul de formare. Slavici face regula și în această privință: „S'a stabilit și s'a admis din partea literaților noștri de frunte, că trebuie totdeauna să ne folosim de *cel mai răspândit cuvânt*“.

Altădată⁵ serie un studiu întins de gramatică, în care trece dela considerațiunile generale cu privire la ființa limbii literare

¹ *Onoare și onorabilitate*, Tribuna, IV. 275.

² *Fiat applicatio!* Idem, 276.

³ *Afacerea școlii de fete din Sibiu*, Tribuna, V. 39—41.

⁴ Tribuna, III. 79—80.

⁵ *Cărțile noastre școlare*, Tribuna, II. 36.

⁶ *Articularea numelor proprii*, Tribuna, V. 205—227.

la o chestiune specială, pe care o dezvoltă în mod științific. Și chiar în acest studiu, care se ridică deasupra unei importanțe strict utilitariste-regionale, am putea găsi un reflex al preocupărilor lui speciale în legătură cu problema limbii literare din Ardeal. Vorbind despre articularea numelor proprii, Slavici arată în rândul întâi și cu cea mai dezvoltată argumentație o greșală frecventă în Ardeal, în această privință, datorită influenței ungurești, pe care metodic o combătea în orice domeniu de preocupări culturale, după îndemnul ideologie al Junimeii.

Dar grija pentru limba literară trebuia să o aibă școala în rândul întâi, prin cari toți trec. De aceea mai pretențios în această privință era Slavici față de manualele de școală, îndreptările copiilor, cari fac dovadă publică despre pregătirea profesorului sau a învățătorului respectiv cu privire la îngrijirea de limba literară.

În articolul amintit mai sus⁷ Slavici își îndreptă sfaturile mai ales către lumea școlaii. Și tot atunci face o constatare optimistă în această privință, spunând că în timpul din urmă se poate observa o îmbunătățire a limbii din manualele de școală din Ardeal.

Limba însă trebuia să fie îngrijită în orice tipăritură și, tocmai după 4 ani, repetă aceiași constatare optimistă în privința progresului limbii literare în Ardeal, când vorbește despre o altă carte, scrisă de un ardelean și tipărită în Ardeal⁸.

Constatăriile acestea iarăși nu sunt numai vorbe de ocazie, ci observări cari oglindesc o față a vieții culturale românești aici în Ardeal și, în același timp, fac dovada apostolatului cultural al lui Slavici într-o epocă de înfrigurată sfortare spre lumină a unui popor cu o soartă vitregă.

Opera literară

Am spus dela început și e lucru cunoscut, că în coloanele „Tribunei“ s'a desfășurat și o activitate literară.

În adevăr „Foița“ Tribunei, deschisă la întâiul număr al cotidianului și păstrată consecvent în fiecare număr, a avut funcția unei reviste literare. Ea ne aduce aminte în această privință de întâiele publicații periodice ale deschizătorilor de drumuri în viața literară a celor două principate de peste munți, Eliade și Asachi, cari nu erau numai gazete politice sau de informație diversă, ci publicații cari oglindeau și mișcarea literară a vremii. Evoluția lor la „suplimente“, despărțite de corpul ziarului, a avut-o deasemenea „Foița“ Tribunei, care a apărut în ultimii trei ani de existență ai ziarului ca un supliment literar săptămânal.

Dar alte proporții avea ziarul-revistă dela Sibiu, pe care îl atribuim lui Slavici în întreaga lui alcătuire. Pornind dela început în numele unui crez literar hotărât, nu i-a lipsit nici sistemul în muncă și nici străruința, care aduce rezultatul dorit.

Crezul era al vremii și răspundea și unei necesități speciale a Ardealului lipsit de tradiția literară — în înțeles restrâns — a celorlalte principate românești. Crescut, ca scriitor, în atmosfera ideologică a Junimii, Slavici era pătruns de profundul adevăr al principiilor ce călăuzeau această societate în opera ei literară și, cași în alte privințe, urmărea înrădăcinarea acestor principii în Ardeal. Fundamentarea literaturii culte în literatura populară, care poartă pecetea specifică a sufletului românesc, era singura cale bună, după credința lui, care ne putea duce la o literatură originală și în același timp de valoare. De aceea postulatul suprem pentru Slavici era cunoașterea mai întâi a acestei literaturi a poporului, lucrare săvârșită în bunăparte dincolo de munți încă de generația lui Kogălniceanu,

care-și dăduse roadele binefăcătoare în opera originală a lui Alecsandri.

Opera lui Alecsandri era idealul spre care trebuia să ne îndreptăm, pe care însă nu-l puteam ajunge înainte de a trece prin baia curățitoare a poeziei populare.

Aceste tendințe ale lui Slavici sunt vădite prin toată lucrarea literară dela „Foița“ Tribunei din timpul cât a stat sub conducerea lui, iar că această lucrare nu este întâmplătoare se poate dovedi. „Una dintre cele mai de căpetenie preocupățiuni ale noastre — serie el într'un articol din anul întâi al ziarului — a fost și va fi și pe viitor, de a contribui pe cât ne iartă puterile la întărirea vieții noastre literare, întrată în timpul din urmă într'un stadiu de întristătoare stagnațiune. Vom stărui dar și mai departe să facem încetul cu încetul din „Tribuna“ un centru de lucrare literară, în care se întâlnesc talentele dela noi, lucrează împreună, se încurajează unele pe altele și stabilesc prin lucrarea lor punctul de plecare al dezvoltării noastre literare, care nu poate să fie decât în poezia noastră populară“.

În afirmația categorică, cu sublinierea posesivelor, pentru accentuarea ideii, trebuie să cetim puternica convingere, care-l îndeamnă la această lucrare pe Slavici.

Și astfel se tipăresc aici culegeri întinse de poezii populare, din toate părțile Ardealului și Banatului, alcătuite mai ales de învățători de pe sate, cari se simțeau mândri de a putea da o contribuție, oricât de modestă, pentru dezvoltarea literaturii naționale; povești și legende populare în proză, culese din gura sfătoșilor povestitori țărani și trecute printr'un proces de lustruire din partea culegătorilor, cu mai mult sau mai puțin talent literar; apoi au venit și versificări ale acestor fel de legende și povești, mai ales de Gheorghe Coșbuc, care, dela un timp ca tovarăș de redacție, își făcuse o specialitate din această versificare a folclorului. N'au lipsit dela început operele cu totul originale, în concepție cași în expresie, în proză și mai ales în versuri. Operele de concepție în proză fiind mai puține, locul lor se umplea bucuos cu traduceri îngrijite din literaturile streine, mai vechi și mai bogate, cari, în gândul lui Slavici, trebuie să fi fost socotite și ca niște modele de îndemna la creație originală pentru cei înzestrați cu talentul literar.

Nu avem intenția să cercetăm aici în amănunte opera literară dela „Foița“ Tribunei, ci mai mult să indicăm cadrele acestei lucrări, a căror concepție o atribuim lui Slavici.

Trebuie să amintim însă că, pe lângă opera literară propriu zisă se publicau aici și cercetări din alte domenii, învecinate cu literatura unele, cum sunt chestiunile de limbă, apoi probleme pedagogice și adevărate studii științifice: etnografice sau istorice, de critică literară și de estetică chiar, datorite mai ales d-lui G. Bogdan-Duică, redactor și dânsul dela o vreme, cari trebuiau să facă educația publicului pentru o mai justă apreciere a operelor literare.

Se ținea apoi o curentă informație despre mișcarea literară din țară sau de peste munți. Într'o notiță anonimă din al doilea număr al ziarului se spune: „Redacția Tribunei“ dorind a răspunde cât mai deplin la așteptările publicului, s'a pus în relație cu cercurile literare române, și mai mulți dintre literații noștri distinși au promis că o vor sprijini în purtarea sarcinii ce a luat asupra-și. Îndeosebi, parte ne este asigurat, parte ne vom asigura, un regulat serviciu de corespondențe din Viena, Pesta, Cluj, Arad, Caransebeș, Oradea-Mare, Brașov, Gherla, Blaj, Cernăuți, Suceava, București și Iași, mai ales în ceea ce privește mișcarea literară din aceste din urmă două centre de viață națională“. — Promisiunea s'a și realizat în cea mai mare parte.

⁷ Cărțile noastre școlare.

⁸ Compendiu de meteorologie al lui Dr. A. P. Alexi, Tribuna, VI. 261.

⁹ Către publicul român, iscălit „Redacția“, în anul I. 200.

Tot ce-i mai firesc pentru un om, care-și aflase idealul suprem în unitatea culturală a românilor. Această bogată informație, din al cărei câmp de observație lipsea numai Basarabia, dintre toate provinciile românești, oglindea mai cu seamă viața culturală românească, în înțelesul larg al cuvântului, dar în aceste cadre extinse literatura avea un colț luminos, îngrijit cu sfințenie. Slavici, scriitor cu reputație pe vremea aceasta, cu relații personale întinse în lumea scriitorilor, își câștigase colaboratori externi pentru opera lui literară, iar când aceste colaborări lipseau se mulțumea și cu reproduceri de preț din publicațiile speciale din țară, sau din cuprinsul Ardealului.

Dar „Tribuna“ avea întreg sistemul unei reviste. Cu conștientizată se redacta o notiță bibliografică, indicându-se cărțile nouă, sau revistele proaspăt apărute, subliniindu-se adesea importanța lor în mod sumar. Iar despre unele cărți se făceau recenzii mai întinse, pentru a se remarca valoarea lor, în directă legătură cu preocupările culturale ale ziarului, ori pentru a se scoate în evidență greșelile, văzute asemenea în lumina principiilor ce-i călăuzea pe cei dela „Tribuna“ în opera lor literară — după metoda oricărei reviste literare. În primii ani, când Slavici este conducătorul întregii lucrări dela „Tribuna“, recenziile le face numai el, căci numai el avea pregătirea și chemarea pentru a le face așa fel ca să fie utile. Sistemul s'a păstrat însă, ca o moștenire prețioasă, și după plecarea lui.

Dela un timp, aceasta după plecarea lui Slavici dela ziar, s'a introdus și o „Poșta redacției“, pentru corespondență cu începătorii, cari așteptau cu înfrigurare o vorbă bună despre încercarea lor trimisă la redacție, sau pentru orice altă informație din partea redacției, mai ales în ceea ce privește partea literară a publicației. Iar pentru a avea și caracterul unei reviste de familie, un gen de publicații mult cultivat în Ardeal, „Tribuna“ deschisese, deasemenea dela întâiul număr, o coloană a *varietăților*, hazlie și distractivă, redactată câtva timp de condeiful măestru al lui Coșbuc¹⁰.

Și astfel, printr'o muncă sistematică și stăruitoare, călăuzită de principiile cele mai luminoase ale vremii, se făcea la acest ziar o operă de *culturalizare*, în adânsul înțeles al cuvântului, a românilor de dincoace de munți. Se pregătea mediul cultural, condiție esențială pentru apariția unei înfloriri literare, a căruia lipsă ne explică îndeajuns inferioritatea producției literare din Ardeal, în întâiele trei sferturi ale veacului trecut. Despre importanța acestei opere ne putem convinge numai dacă știm ce răspândire mare a avut „Tribuna“ în publicul românesc din Monarhia habsburgică, cât de adânc a străbătut ea în cuprinsul acestei țări și cât de adânc a pătruns în masa poporului, până la sate, ducând pretutindeni cuvânt de luminare, care avea să rodească cu atâta vlagă în curând. Pentru apariția unei mișcări literare la începutul veacului nostru, aici în Ardealul neeliberat încă, munca săvârșită la „Tribuna“, în această privință, a însemnat lucrarea pământului în care va să încolțesească și să rodească sămânța aruncată de sămănători inspirați, cari n'au întârziat.

Acelaș scop, de *culturalizare*, îl urmărea și Biblioteca „Tribunii“, inițiată deasemenea din întâiul an de existență al ziarului. Mai mult chiar decât ziarul, care se citește ș'apoi se nimicește, aceste broșuri de format mic, portative și ușor de păstrat, puteau să pregătească acea clasă de cetitori necesară pentru dezvoltarea unei literaturi.

Pentru a găsi un termen de comparație la această frumoasă inițiativă, ne ducem iarăși la Eliade, care cel dintâi la noi concepe un plan mare de bibliotecă de popularizare, începând chiar înfăptuirea lui și găsind apoi destui imitatori în această privință. Cărțile lui Eliade se vor fi citit și în Ardeal, însă un prea mare ecou al lor la noi nu se cunoaște. Inițiativa

lui Slavici era fericită; ea era necesară dincoace de munți, unde, în acel timp, mișcarea literară din Principate nu era îndeajuns cunoscută, iar scriitorii locali erau prea puțini.

De sigur nu le-au lipsit acestor broșuri nici cetitorii, căci numărul lor sporește destul de repede. În timp de cinci ani, cât a stat lângă „Tribuna“ Slavici, numărul lor s'a urcat la 45 și foarte probabil că el ar fi continuat să crească, dacă directorul n'ar fi fost nevoit să părăsească Ardealul. După plecarea lui, până la anul 1892 nu se mai adaugă la „Biblioteca“ decât un singur număr: o traducere din rusește a lui *Enea Hodoș*: Clara Milici, *nuvelă de Turghenev*.

„Biblioteca Tribunei“ cuprindea, în anul când Slavici s'a îndepărtat dela ziar, următoarele cărți:

1. *Pădureanca*, *nuvelă de Ioan Slavici*.
2. *Fata Stolerului* de *Matilda Cugler-Poni*.
3. *Ce n'a fost și nu va fi*, *poveste de I. T. Mera*.
4. *Pipăruș Pătru*, *poveste de I. T. Mera*.
5. *Păcală și Tândală*, *anecdotă de Silvestru Moldovan*.
6. *Jucării și jocuri de copii* culese de *P. Ispirescu*.
7. *Teiu legănat*, *poveste de Gr. Sima al lui Ion*.
8. *Colăcărutul*, *obiceiurile țăranilor români la nuntă*, de *Benedict Viciu*.
9. *Fiica a nouă mame*, *poveste de Silvestru Moldovan*.
10. *Povestea lui Ignat*, *poveste de Silvestru Moldovan*.
11. *Sfântul Nicolae* de *Matilda Cugler-Poni*.
12. *Indărătnicul*, *poveste de Silvestru Moldovan*.
13. *Băstăm de mamă*, *legendă populară din jurul Năsăudului*, de *G. Coșbuc*.
14. *Bunica de Bojena Nemcová*, *trad. de Dr. Urban Iarník*.
15. *Vlad și Catrina*, *poveste de Gr. Sima al lui Ion*.
16. *Din bătrâni*, *ghiciri, întrebări și răspunsuri, frământări de limbă*, *adunate de Gr. Sima al lui Ion*.
17. *Pe pământul turcului* de *G. Coșbuc*.
18. *Căldărușa cu trei picioare* *poveste de Eleonora Tănăsescu, după A. Genevray*.
19. *Cenușotca*, *poveste de I. T. Mera*.
20. *Un pețitor îndărătnic*, *nuvelă de Björnsterne-Björnson*.
21. *Prietemul Vântură-Țară*, *din nuvelele californiene ale lui Bret Harte*.
22. *Scăpărătoarea*, *din poveștile lui Andersen*.
23. *Fata Craiului din Cetini* de *G. Coșbuc*.
24. *Strigoaica*, *din fantaziile lui Nicolae Gogol*.
25. *Draga Mamei*, *baladă de G. Coșbuc*.
26. *Taina unei vieți* de *Björnsterne-Björnson*.
27. *Vecinii*, *din fantaziile lui Nicolae Gogol*.
28. *Păcală în satul lui*, *poveste de Ioan Slavici*.
29. *Sgârcitul*, *comedie de Molière*.
30. *Lumea proștilor*, *poveste de Silvestru Moldovan*.
31. *Nuștiu-Impărat*, *poveste din popor de „Mărgineanul“*.
32. *Zina-Impărăteasă și peana ei aleasă*, *poveste din popor de „Mărgineanul“*.
33. *Fulger*, *poveste în versuri de G. Coșbuc*.
34. *Spice de aur*, *culese de dascălul Ioan P. Lazar*.
35. *Un idil în Roseni*, *nuvelă de Bret Harte*.
36. *Baba iadului*, *poveste în versuri de Ioan Moța*.
37. *Principesa fermecată*, *poveste în versuri de P. Dulfu*.
38. *Zina mărgărelelor*, *poveste în versuri de Ioan Moța*.
39. *Doi copii*, *poveste de Ioan Moța*.
40. *O partidă în patru* de *Antonio Ghislanzoni*.
41. *Posacul bun de inimă*, *comedie în 3 acte de Carlo Goldoni*, *trad. de d-soarele Al. și Luc. I. Romanescu*.
42. *Croitorul și cei trei feciori*, *poveste de Ioan Moța*.
43. *Mica Fadetă* de *George Sand*.
44. *Rusalîn Păcurarul*, *poveste de Nicolae Trimbițoiu*.
45. *Roma învinsă*, *tragedie în 5 acte de Alexandru Parodi*, *trad. de I. L. Caragiali*.

¹⁰ V. G. Bogdan-Duică: *Cu George Coșbuc*, Luceafărul, 1919.

Bibliografia Ardealului

Huszi András: Statuta iurium saxo-num. Cibinii 1721.

Huszi András: Jurisprudentia Hungarica Transsilvanica. Cibinii 1742.

Daroczi I.: Ortus et Progressus in Dacia gentium ac religionum cum principibus ejusdem. Claudiopoli 1764.

— *Timon, Samuel*: Epitomae chronologica rerum hungariorum et Transsilvanicorum. Claudiopoli 1764.

Übersicht der *Josephinischen Grundausmessung* in Siebenbürgen in den Jahren 1766—1790. In „Vereinsarchiv“ II T. I. F. 5, 130.

Soterius, Joh. M.: Auf die Reise Joseph des Zweyter nach Siebenbürgen. Hermannstadt 1773.

— Die Grundverfassung der *Sachsen* und ihre Schicksale. Offenbach 1792.

Seiz Leo: Magyar- és Erdélyországnak történetei. Pest 1793.

Engel, Io. Christianus: Dissertatio de expeditione Trajani ad Danubium et de origine Valachorum. Vindobonae 1794.

Siebenbürger Statistik Kalender v. J. 1794.

I. Benkő: Imago nationis siculicae. Cibinii 1796.

A. L. v. Schlözer: Kritische Sammlungen zur geschichte der Deutschen in Siebenbürgen. Göttingen 1795—7.

Jos. Carl Eder: Erdélyország ismeretéseinek zengéje. Kolozsvár 1796.

M. Lebrecht: Geschichte der aboriginen Dazischen Völker in Abend Unterhaltungen. Wien 1797.

Idem: Siebenbürgens Fürsten, eine statistische Zeitschrift, Wien 1797.

Esmark: Beschreibung einer mineralogischen Reise durch Ungarn, Siebenbürgen und das Banat. Freiberg 1798.

Antonius Verantius: De situ Transsilvaniae fragmentum. In Kovachich, M. G. Scriptores rerum Hungaricarum minores. Budae 1798 pag. 82—114.

Lichtenstern: Skizze einer statistischen Schilderung der österr. Kaiserstaates. Wien 1800.

Joh. Mich. Ballman: Statistische Landeskunde Siebenbürgens in Grundrisse. Hermannstadt 1801.

Schedius: Zeitschrift von und für Ungarn. 1802—1804 F. 1—6.

Lichtenstern: Allgemeine Übersicht des Standes der Bevölkerung in Siebenbürgen in der Mitte des achten Decenniums des XVIII Jahrhunderts. In „Lichtenstern Archiv 1802“. F. XI und XII.

Lichtenstern: Über die Lage, Grösse, Bestandtheile u. Bevölkerung der österr. Erbmonarchie (mit Inbegriff Siebenbürgens). Wien 1802.

L. I. Marienburg: Etwas zur Berichtigung geographischer Schriften über Siebenbürgen. In „Zeitschrift von und über Ungarn“. Pesth 1802. T. IV. pg. 157—166

I. C. Eder: Martini Felmer primae

linae Historiae Transsilvaniae antiqui, medii et recentioris aevi. Claudiopoli 1803.

I. C. Eder: Observationes criticae et pragmaticae ad historiam Transsilvaniae sub regibus Arpadianae et mixtae propaginis. Cibinii 1803.

I. Bergleiter: Vendiciae constitutionum et privilegiorum nationis in Transsilvan. Saxonicae. Cibinii 1803.

I. H. Demian: Darstellung der österr. Monarchie nach den neuesten statistischen Beziehungen T. I—II. Wien 1804.

— Siebenbürgische *Provincialblätter* sub conducerea lui I. Filtsch. Hermannstadt 1804—1825, T. 1—8.

Mich. Lebrecht: Versuch einer Erdschreibung des Grossfürstenthums Siebenbürgen. Hermannstadt 1804.

M. Burian: Dissertatio historico-critica de duplici ingressu in Transsilvaniam Georgii Blandratae. Alba-Carolinae 1806.

Stephanus Schönvisner: Catalogus numorum Hungariae et Transsilvaniae. Pestini 1807.

I. C. Bisinger: Generalstatistik des österreichischen Kaiserthums. Wien 1808. T. I—II.

Prof. v. Schwartner: Statistik von Ungarn Ofen 1809.

D. Baumgarten: Flora Transsilvaniae. Vindobonae 1812.

Caronni: Caronni, in Dacia. Milano 1812.

L. I. Marienburg: Geographie des Grossfürstenthums Siebenbürgen. Hermannstadt 1813. I—II B.

Chr. K. Andre: Neueste geographisch-statistische Beschreibung des österr. Kaiserthums. Weimar 1813.

Luc. I. Marienburg: Geographie des Grossfürstenthums Siebenbürgen. Hermannstadt 1813. T. I—II.

M. Schuster: Geographie des Grossfürst. Siebenbürgen für Kinder. Bistritz 1813.

Erdélyi országnak három Könyvekre osztott törvényes Könyve. Kolozsvár 1815.

Sig. Kósa de Berekeresztur: De publica partium Transilvanarum administratione civili atque militari sub Woyvodis quattor terras illas auspiciis regum Hungariae gubernabant. Viennae 1816.

S. Pray: Gabrielis Bethlenii principatus Transilvaniae coaevis documentis illustratus. T. 1—2 Pestini 1816.

Th. Link: Kleine Geographie des Grossfürst. Siebenbürgen. Wien 1817.

Graf Al. Bethlen: Ansichten von Siebenbürgen. Cibinii 1818.

Lichtenstern: Grundlinien einer Statistik der österr. Kaiserthums. Wien 1817.

I. K. Albrich: Handbuch des sächsischen Privatrechts. Hermannstadt 1817.

Petru Suciu

Tzigara-Samurcaș: Individualitatea artistică a poporului român

Arta — prin care conferențiarul înțelege artele plastice — este un document superior pentru dovedirea individualității poporului român. Superior față de limbă, căci românul își schimbă mai ușor limba decât portul. Probă români din săcuime, cari vorbesc ungurește, dar după port se poate dovedi naționalitatea lor. Obiectele ne vorbesc mai mult decât denumirea lor. Dealtfel obiectele s'au născut mai întâiu ș'apoi denumirea lor.

Arta este un document superior și față de literatură. În literatură forma — limba — e legată de conținut, câtă vreme în artă forma ei e și independentă. De aceea poți înțelege și poți judeca orice artă, a oricărui popor, pe când o operă literară numai dacă cunoști limba respectivă o poți aprecia.

Individualitatea artistică a poporului român se poate dovedi prin analiza părții ereditare din senzibilitatea lui artistică și un realizările lui plastice, și din analiza adausurilor ulterioare, a influențelor din afară venite în decursul vremii. Iar arta poporului român o formează arta țăranelui, fundamentală, împreună cu arta claselor dominante. Una vădește mai ales tradiția și cealaltă mai ales influențele.

Simțământul artistic al țăranelui român, forța vie artistică a poporului nostru a prefăcut stilurile de artă străină, a combinat elementele noi cu arta tradițională. A rezultat astfel o artă nouă, modelată după cum îi dicta individualitatea lui artistică. Această contopire a elementelor într'o nouă unitate se poate dovedi printr'o examinare istorică a artei românești.

Monumentul de artă cel mai caracteristic, biserica, are un tip străvechiu, păstrat în unele regiuni până astăzi: biserică de lemn cu turla ascuțită și cu acoperișul înalt. Ele ne par prototipul stilului gotic. În Moldova se dezvoltă tehnica gotică în piatră, deastădată ca influență venită din apusul Europei, unde s'a dezvoltat acest stil în piatră. Din combinarea acestui stil cu elementul tradițional, stilul bizantin, s'a născut un tip cu totul caracteristic și original. În Muntenia stilul vechiu s'a combinat cu alte elemente străine, din arhitectonica sârbească și orientală — asiatică, pentru a se contopi iarăși într'o unitate nouă. Mai târziu s'au influențat reciproc aceste două stiluri românești și în timpul lui Constantin Brâncoveanu avem un tip sintetic, care nu-și are echivalentul în unitatea lui, în nici o altă parte a pământului. Acesta este stilul românesc.

În pictură acelaș fenomen. Și aici prin contribuția elementelor din afară, prin conținutul lor transformare în senzual indicat de sensibilitatea specifică a poporului nostru, am ajuns la stilul românesc.

Proiecțiuni luminoase l-au ajutat pe conferențiar să dovedească această integrare a artei românești. Pentru viitor să păzim aceeaș lege a evoluției: să adaptăm tipurile vechi cerințelor noi. Nici să nu facem salturi — și mai ales să nu lucrăm repede, — și nici să nu ne anchilozăm în tradiție.

Iar pentru a putea păstra legea evoluției, să ne cunoaștem monumentele de artă ale trecutului!

Abonați „SOCIETATEA DE MĂINE“

„Impreciziunea” economică

Guvernanții sunt excesiv de prudenți și de aceea nu excelează prin bărbăția convingerilor. Până la un punct prudența este bine motivată din cauza răspunderilor oficiale. O sumă de realități ni se ascund astfel.

Oamenii politici din opoziție însă au mai multă libertate de a vorbi. Când foștii miniștri revin în opoziție, ei pot desvălui fără reticențe o seamă de împrejurări inaccesibile publicului mare.

Fostul ministru de externe d. I. G. Duca a vorbit sub auspiciile Institutului economic românesc, despre problemele economice și politice externe ale României. Și a avut curajul să afirme, că în ceea ce privește raporturile economice ale României cu statele străine, ne găsim într-o completă imprecizie. Afirmatia este sinceră și plină de adevăr. Dacă d. Duca ar avea o răspundere oficială, desigur că și-ar fi impus rezerve. În opoziție fiind însă, a făcut o mărturisire pe față, de natură a informa exact asupra unor lucruri.

Așa fiind să nu ne mirăm de ce țara noastră nu-și poate da avântul economic la care ar avea dreptul. E lucru cert, că situațiile din țările vecine și din îndepărtatul apus influențează stările dela noi, că nu ne putem izola.

Dar guvernele noastre n'au avut suficientă grijă de a corespunde necesităților din afară. D. Duca n'a vrut să facă o critică guvernelor noastre, ei le-a scuzat; le-a tratat cu mânuși, ba le-a aprobat chiar atitudinile atât de „imprecise”.

Până când se mai poate continua însă

cu impreciziunea? Vedem cum statele vecine caută să se refacă, obțin ajutorul societății națiunilor chiar cu toate bulgării și ungurii sunt popoare învinse.

Statul român este dator a-și da: cât mai în grabă raporturi precise cu statele vecine și cu streinătatea, a-și potrivi interesele cu fiecare în parte după caracterul agrar sau industrial pe care-l are, a-și fixa tarifele vamale și de transit și a mărturisi curajul încheierii de tratate economice cari să provoace o consolidare și siguranță de mult așteptată.

Guvernele române n'au dovedit prea multă grabă în această direcție și de aceea este explicabilă lipsa de încredere a pieței străine. N'am putea fi sabotaji, „lucrați” peste hotare dacă n'am purta și noi în cărcă vinovăția amănărilor în a ne îndeplini obligațiunile.

D. Duca a fost sincer și bine a făcut. Multe interese vitale rămân opiniei publice nedescoperite și apoi suntem surprinși cu prăbușirea avuției naționale.

Cel dintâu care poate învăța din destăinuirea d-lui Duca este partidul liberal însuși, care s'a lăsat vrăjit de formula seducătoare: „prin noi înșine”, care este cel mai bun pretext al amănărilor fără sfârșit în a soluționa probleme economice externe.

Aiurea se fac eforturi științifice într-o organiza muncă și întregul organism economic. La noi se face mai mult politică.

Increștăm la răboj astăzi un adevăr crud: „impreciziunea” economică.

Ion Clopoțel

Învățământul superior agricol

Rareori avem în presă discuții conduse pe un ton mai academic, așa cum abundă în prezent, cu privire la legea ce se pregătește pentru reorganizarea învățământului superior agricol.

Persoanele interesate au intrat într-o luptă înverșunată pentru această chestiune și, mi se pare că, intrigile celor ce întotdeauna le place să le plaseze din întunecul în care se simt așa de bine, reușesc să aibă efectul lor.

Un lucru rămâne clar; a sosit timpul când nu ne este permis a trece indiferenți ori de câte ori se plănuiesc reforme, cari interesează viitorul acestor țări.

Dela început trebuie să fim deplin lămurii că, prefacerile de tot felul din ultimul deceniu au contribuit ca să se dea o importanță mai deosebită agriculturii, care tot cea dintâi ocupație a noastră va rămâne, încă foarte multă vreme. Reforma agrară a avut scopul să ameliorizeze stările nedrepte de până atunci și astăzi, când această epocă este aproape

terminată, gândul cel dintâi se îndreaptă către găsierea metodelor celor mai nimerite de îmbunătățirea agriculturii, în stadiul ei de astăzi.

Astfel, în timpul de după război, s'a ajuns la concluzia prin care acestei îmbunătățiri trebuie să-i premerge reorganizarea învățământului agricol cât și mărirea mijloacelor de propagandă a științei agricole în cele mai depărtate straturi ale populației rurale, iar îndeplinirea acestor desiderate s'a înscris în programul de activitate al tuturor partidelor politice dela noi.

Trecerea învățământului superior agricol la universități, indiferent de forma sub care se va îndeplini, este punctul esențial al reformelor în curs și nimeni altul n'a înțeles această problemă mai bine decât d. C. Garoflid, omul ale cărui vederi în materie agricolă-economică, sunt îndeobște cunoscute.

De aceia planurile ce d-sea le făurește, au darul nu numai de a fi reale și justi-

ficat, dar ele trebuie să concorde cu întregul sistem economic pentru a cărui reușită se depune o deosebită muncă.

Până aici toată lumea poate fi mulțumită. Nemuțumirile încep să se arate numai dela programul punerii în aplicare, adică dela trecerea necondiționată a actualelor școli din București-Cluj, ca facultăți independente la universitățile respective. Se afirmă anume că, unele cadre nu corespund și că s'ar fi micșorat prestigiul universităților, scăzându-se astfel nivelul științei.

Mărturisesc că, nu mă cred cel mai chemat a discuta o astfel de problemă gingașă și care atinge în cel mai înalt grad susceptibilitățile anumitor persoane. Totuși, pentru că de vre-o trei ani asistăm meru la un dans desgustător în jurul acestei chestiuni, când chiar gazeta oficială a statului a trebuit să sufere rușinea unor calificative scrise, — fapt pentru care cei interesați de a nu se înfăptui reforma, se țin atât de strâns legați — nu ne poate lăsa cu totul indiferenți o stare de lucruri, care atinge nu numai prestigiul uneia sau alteia din instituții, dar însuși al agronomiei române.

Ba, din contră, găsește că ne-am face culpabili în fața viitorului de indiferentism specific oriental și urmașii noștri vor trebui să ne păstreze o memorie îndoliată.

Problema așa cum se pune astăzi relativ la reorganizarea învățământului agricol superior, nu trebuie să sufere nici o critică și, cred, că orice intelectual luminat va admite o imperioasă necesitate în această privință. Forma și fondurile de alimentare sunt detalii asupra cărora nu voiese a prejudicia.

Dacă s'a găsit nimerită trecerea învățământului silvic la universitate — și bine s'a făcut — tot așa de îndreptățiți trebuie să fie și aceia, care cer ca și învățământului superior agricol să i-se dea drepturile ce i-se cuvin.

În ce privește cadrele, se pare că cerința regenerării este generală și prin mijloace civilizate s'ar putea împăca toate interesele căci, dacă se voieste să se facă ceva bun pentru agricultura țării, dacă se urmărește ca tineretul să se dedice cu dragoste și tragere de inimă acestei cariere, trebuiește pașit chiar dela început cu măsuri drepte și întregi.

Nimic bun nu se face fără sacrificii; iar acei ce voiese binele țării și nu se gândesc numai la binele propriu, dacă văd că o lucrare bună este împiedecată de o situație pe care iei înșiși o pot renece rezolva, trebuiește să fie atât de leali și patrioți, să facă ei înșiși sacrificii și să nu se lase ca pentru puțini, să sufere atât de mulți.

Astăzi asistăm la o jalnică tragedie: un buget, care poate satisface toate nevoile, sălile de învățământ gem de durerea puștiului și singurătatii, iar gospodăriile, în situație penibilă de lăncezeală.

Pe deoparte o propagandă contrară bine susținută și bine documentată, pe de altă parte, o lamentabilă arărare a unor interese ce nu sunt proprii.

Rezultatul final va fi, fără îndoială,

Cronici culturale și artistice

CONCERTE

Producția dela Conservator

Pentru partea de artă dramatică dela aceste producții, după o experiență de doi ani, avem de făcut o obiecțiune. Nu socotim aceste producții un caz inevitabil. Dimpotrivă, ni le închipuim ca o ocazie dată elevilor distinși de a-și arăta talentul și destoinicia în fața publicului format din amatori de artă, nu numai din rudeniile debutanților. Dacă această distincție lipsește de ce stăruința de a înmulți producțiile? Și mai ales de ce lipsa de selecție a debutanților? Examenul public numai unul poate fi: cel dela încheierea cursurilor, sau regulamentul pretinde să păsească pe scenă fiecare elev în fiecare an? Dar atunci numai cinci sau șase elevi are conservatorul de artă dramatică? Căci, cu două excepții, aceiași elevi i-am văzut și în anul trecut producându-se, cari au fost trecuți și în programul din Dumineca trecută.

Reținem din acest program elevii clasei d-lui Z. Bărsan, d-ra Violeta Pescariu și d-l I. Subi, amândoi cu promițătoare sensibilitate. Vocea lor mai are nevoie de educație. Pe d-ra E. Munteanu o cunoaștem din anul trecut.

Partea muzicală a fost superioară și de astădată. La canto d-ra S. Secoșianu (clasa Lya Pop); la pian d-ra M. Ghiulea (clasa C. Deac); la violoncel d. E. Lazar (clasa Breviman) și la vioară d. L. Timbus, care împreună cu d-ra Stroia (pian) și d. E. Lazar (violoncel) a executat un trio, gen muzică de cameră, instruit de d. prof. I. Bobescu.

TEATRU

„Bărbatul Domnișoarei” trei acte de Drégely

Drama maghiară câștigă un nou succes pe scena română, cu această comedie. Numai aici în Cluj — căci în Capitală au fost și căderi — am văzut aproape în fiecare an câte o operă din literatura dramatică a vecinilor și compatrioților noștri înșirându-se în repertoriul stagiunii alături de relativ marile succese. Și nu publicul maghiar din localitate susține aceste succese, ci publicul român și cel maghiar împreună.

O soartă potrivnică știm că are literatura noastră dramatică pe scena maghiară. Nici una dintre piesele românești luate în repertoriul teatrului maghiar din localitate, singurul pe care-l cunoaștem, nu s'a bucurat de o primire entuziastă din partea publicului maghiar. Altădată am arătat o cauză a acestui fenomen, când am stăruit asupra conținutului românesc al repertoriului din acest an al teatrului maghiar local. Poate nu e singura. Acum nu vrem să analizăm fenomenul, ci punem numai faptele în cum-pănă.

„Bărbatul Domnișoarei” este o comedie de situație cu mult spirit, cu o intrigă îndemânatică țesută, care tradează uneori frivolitatea rasei, prin tipurile din Capitală, puse în contrast cu cele din provincie, care trăesc într-o sănătate robustă, far alteori moravuri comune tuturor popoarelor civilizate, cu regim parlamentar, (pentru a fi mai precis) — dovedite iarăși de tipurile din Capitală. Aceasta este însă coloratura piesei. Desemnul însuș, adică motivul intrigii este ingenios. O conspirație a unei

familii cu stare de undeva dela țară, condusă cu o strategie remarcabilă, pentru a cuceri un deputat cu oarecare reputație, care-i deputatul circumscripției. Cucerire, nu pentru un interes politic, cum s'ar fi petrecut cazul la noi, ci pentru marele „interes” al naturii, pentru a-l căsători cu fata de vrâsta măritişului a acestei familii. Cu toate amănuntele de frivolitate din actul I, din întreaga acțiunea comediei se desprinde o atmosferă de sănătate morală, care nu-ți sare în ochi din intenția autorului, ci o găsești prin analiză, — spre lauda acestui autor.

Comedia a fost pusă în scenă cu grijă de d. Neamtzu-Ottonel, care a susținut și rolul deputatului, — tip de donjuan, domesticit la urmă. Deși îi lipsesc însușirile pentru acest tip, domniasa s'a simțit bine în rol. În rolul fetei din celebra familie cuceritoare, care-i regina în acest joc de șah, a apărut d-na Jenni Rădulescu, cu temperamentul ei blajin, cunoscut. Rolul s'ar fi putut interpreta și altfel, exuberant, și ca atare mai aproape de concepția autorului, dar d-na Rădulescu ne-a dovedit că acest alt fel de interpretare nu e indispensabil. Atmosfera încălcată cu comic de situație și de limbaj au susținut-o d-nii Demetrescu-Brăila și Potcoavă. Chiar șarja celui dintâi, care a întrupat un tip de secătură veritabilă, nu displace. O bună mențiune pentru dra E. Munteanu.

CONFERINTE

N. Bănescu: Manuel Comnen

Din istoria imperiului de strălucire aici în Orientul Europei, la care ne ducem de multe ori cu gândul, ca la un izvor din care sorbeam putere creatoare, atunci când începeam să ne arătăm în lume prin faptele noastre culturale, — din istoria, de basm uneori și pe alocurea de măceluri sângeroase, a Bizanțului prea puțin lucruri știm. Nu numai noi, cei din cuprinsul Ardealului, mai îndepărtați geograficește de acest izvor de cultură și mai apropiați de alte izvoare, pe care le-am îmbiat uneori și fraților dinspre răsărit și miazăzi, ci toți românii. Căci nu cunoaștem nici o istorie bizantină în limba noastră scrisă.

Auzim însă în fiecare an câte un fragment din această istorie ca un mozaic oriental, povestit cu vorbe de vrajă de profesorul N. Bănescu, un specialist cu puțini concurenți în domeniul lui.

Manuel Comnenul, împăratul Bizanțului în a doua jumătate a veacului XII, despre care ne-a vorbit în săptămâna trecută, realizează tipul cavaleresc, de obârșie occidental-europeană, în Bizanț. Viteaz și războinic, el întrebuițează în luptă armele caracteristice ale cavalerilor: lancea, calul și scutul lung până la pământ, iar în vreme de pace, la serbări sau la luxoasele recepții, arată jocuri cavaleresti, pe lângă alergările de cai și arderile de corăbii.

Pentru occidentali are simpatie, căci dela ei știe învăța lucruri bune, sau distinse, și e mândru, că-și poate aduce o soție din această lume cavalerescă. Pofteste însă și o umilire a acestui Occident, având conștiința superiorității lui față de toți domnitorii, cu cari vine în atingere. Dar nu-i ajunge nici diplomația fără șovăiri și nici imboldul mândriei fără seamănă n-și poate ajuta, ca să-și realizeze gândul de a căștiga supremația peste Scamul papal, cu mare influență în apusul Europei.

fuga și acelor puțini de o știință al cărei început la noi, abea mijeste. — Și, este cunoscut că, întreaga străinătate a rezolvat de mult această problemă în felul propus abea astăzi la noi, deși, poate, nu peste tot sunt țări, cari să se hrănească ca noi aproape numai din agricultură.

De aceea, cu tăria omului conștient de importanța agronomului studiat în țara noastră, unde cel puțin trebuie să naționalizăm studiul agronomiei, nu pot decât să susțin și pe mai departe reorganizarea învățământului superior agricol și trecerea lui la universități căci, fără cercetători serioși în această materie, pe cari numai atmosfera și metodele universitare îi poate da, nu vom progresa și nu vom contribui cu nimic la știința agricolă, care trebuie considerată ca având caracter enciclopedic.

A trecut vremea când agronomul era vechil de rând sau biet funcționar în orice loc, numai în agricultură nu. Astăzi se cer plugari și cercetători luminați, care să fie de folos și lor și țării și ei nu se pot forma decât numai la izvoarele limpezii științei naționale românești.

În contra progresului, zăgăzuri nu se pot pune chiar când sunt construite cu cimentul intereselor personale.

Ion Luca Ciomac

Agronom diplomat dela Hohenheim.

Revistele Economice

„Economia Națională, revistă economică, statistică și financiară în al XLVII-lea an de apariție. Fondată de P. S. Aurelian, e condusă astăzi de d. C. I. Băicoianu, un bunecunosător al problemelor financiare, și redactată de ing. G. Carnu-Munteanu. Publică articole de specialitate, ocupându-se mai intensiv cu problemele financiare. Reviziunile interesante, iar cronică privește viața financiară și din alte țări.

„L'économiste roumain”, buletin al institutului economic român și al asociației băncilor românești, este în al II-lea an de apariție. Pus sub direcția „Institutului economic român” fondat în 1921, este organul informativ al membrilor institutului, asupra tuturor problemelor ce privesc viața economică. Apare exclusiv în limba franceză și are sediul redacțional în palatul Băncii Naționale a României.

„Buletinul Industriei”, publicație economică lunară, este în primul an de apariție și este dirijată de inginer Cezar Petrescu, iar redactor, inginer George Ioanițiu. Deși după titlu ar părea ca un organ exclusiv al problemei industriale, totuși îmbrățișează larg toate problemele economice, în cadrul cărora de bună seamă că industria formează o celulă importantă.

În numărul din Oct. trecut publică un important studiu asupra tinerei industriei textile din România, însoțind studiul cu 25 table statistice, edificatoare în ce privește progresul făcut la noi de această ramură a industriei. Cronică, fapte și observații foarte abundente asupra vieții economice dela noi și din străinătate.

„Correspondența economică”, buletin oficial al ministerului de industrie și comerț, apare din două în două luni în limba franceză și engleză. Publică diferite probleme de specialitate și diverse știri în legătură cu viața noastră economică.

Cu toată înclinarea lui spre acest Occident de prestigiu, Manuel Comnenul intru-nește în personalitatea sa și trăsăturile caracteristice ale unui împărat bizantin: gustul de petreceri, iubirea luxului și abilitatea diplomatică. Știe să fie curtenitor cu prietenii, încercându-i de daruri și orbindu-i cu pompoasele lui ceremonii protocolare, când îi are oaspeți, iar pe neprieteni îi umilește fără cruțare, când găsește prilejul.

Ca după moartea oricărui domnitor mare, după moartea lui Manuel Comnenul imperiul rămâne istovit și în decădere.

GARTI, REVISTE, ZIARE

Graul Românesc, anul I No. 1. — În anii de după unire fiecare dintre noi a întâlnit destule momente de mizerie, care să-i absoarbă tot gândul și să-i consume toate puterile, în năzuința de a se ridica deasupra năcazului, într-o viață, nu de nelucrare, căci ea e semnul decăderii și al morții, ci de răsplătă a muncii, a efortului spre activitate. Grijile mărunte ale fiecărei zi ne-au răpit și am uitat prea mult, că în afară de hotarele țării noastre sute de mii de frați de-ai noștri sufăr persecuții, pe care le socoteam apanajul altor veacuri, de mult trecute. Dând naționalităților din cuprinsul țării noastre toate drepturile reclamate pentru „minorități“ de conclave pacifiste, am uitat să pretindem aceleași drepturi pentru frații noștri de aceeași categorie, cari populează țările învecinate.

Uneori ne-am încrezut poate în prieteni, de cari ne leagă tratate de interese comune și n'am făcut demersuri, pe cari alții le făceau în țara noastră pentru popoarele minoritare. Această bună credință a noastră a fost socotită o orbire sau, și mai rău, o neputință. Și atunci chiar prietenii au început să fie mai neomenoși cu frații noștri.

Din când în când s'au ridicat totuși glasuri pentru durerile acestor frați. Și n'au răsunat totdeauna în pustie. Urmarea, oricât de modestă, în domeniul faptelor, o încrustăm pe răboj cu bucurie și cu nădejdea că fapta va crește, va câștiga în slujba ei pe toți și astfel va putea înlocui nedreptatea cu dreptatea și asuprirea cu omenia.

Revista de față este un crainic al acestei vremi, dar este mai ales o mustrare a prea îndelungatei noastre nepăsări. Și mai promite să fie o carte voluminoasă, în care să înceapă toți frații noștri instrăinați, din toate cele patru puncte cardinale, până în îndepărtata Americă, cu viața lor de suferință, dar nu de desnădejde și cu numărul lor adevărat, însușit mai mare decât cel arătat de statisticile respective.

Societatea, care susține această revistă, lucrează de patru ani pentru „apărarea de desnaționalizare a românilor din afară de hotarele țării sau chiar și dinăuntrul acelor hotare“. Ea trebuie însă sprijinită de toată suflarea românească, pentru a-și putea ajunge scopurile ei. Un fel de a o ajuta este și abonarea revistei, care apare lunar, în numere de 36 pagini, cu un abonament anual numai de 50 lei. Abonarea sau cumpărarea ei — prețul unui exemplar e 5 lei — o socotim o datorie de conștiință a fiecărui român.

* * *

Viața Literară, 5 Februarie. — În frunte un eseu îndelung cugetat și admirabil realizat al d-lui Al. Bădăuță, despre *Beethoven*, cu prilejul centenarului morții acestui „erou ca muzicant“, — din care reproducem pentru cititorii noștri câteva alineate:

„Ludwig van Beethoven este de origină flamandă. S'a născut la 17 Decembrie 1770. Fiu al unui tenor de mâna doua, a avut o copilărie aspră: ore întregi era chinuit în fața pianului.

Întăiele lui compoziții au un caracter răsboinic. Ecou al vremurilor revoluționare de atunci, ele sunt încărcate de romantism și largă sinceritate: însuși pe care Beethoven și le-a păstrat todeauna. Dar cu primele compoziții încep și primele dureri; cu atât mai grave, cu cât loviau în singurele sale lucruri de preț: sufletul și urechea. Mai ales auzul îi slăbea necontenit.

La treizeci de ani tragedia se deslănțuise deplin. Beethoven se izolează total. Ochiul cearecă în van să suplinească urechea. Privirea se ascute și luminează cu o înfinită bunătate; ai fi spus: cerul pogora în el, în măsura în care lipsa auzului îl depărta de pământ. Toată viața lui interioară se întoarce acum spre muzică, în care se înfăptuiește întreg și cu energii nealterate.

Este epoca „tragicului beethovenian“, când sufletul ferecit în ascensiunea artei, desbrăcând trupul sfâșiat și înfrânt, se dăruiește omenirii în armonii de neîntrecută puritate și simplitate, în care gândirea nu mai avea nimic uman: cele nouă simfonii sunt tot atâtea capitole ale unui roman de geniu; scris cu alfabetul claviaturii“.

Bibliografie

- Economia Națională* No. 1 Ian.
Școala Noastră, No. 3 Febr.
Educația, anul V, Ian.
Ideea Europeană, anul V, Ian.
Graul Românesc, anul I, No. 1.
Revista generală a învățământului, anul XV, No. 1.
Anuarul școlii com. sup. de băieți din Arad, anul 1922—26.
Bulletin de la banque nationale de Tchecoslovaque, No. 3, Ian.
La fédération Balkanique, Ian.
L'Europe Centrale.
Universul Literar, No. 6, Febr.
Tărănismul, Febr.
Revista Economică, Ian.
Peninsula Balcanică, anul IV, Ian.
Adevărul Literar, 30 Ian. și 6 Febr.
Indemnul Dec.—Ian.
Școala Bănățeană, Dec.
I. Simionescu: Rolul universităților române, Iași, *Viața Românească*.
G. Teresh și V. Suciuc: *Teoria Asigurărilor*, Arad 1926. Lei 120.

Cronică mărunță

— Pe lângă ministerul de finanțe s'a instituit o comisie, care va decide asupra cererilor de schimb pentru studenții din străinătate. Comisia e compusă din: Receptorul universității din București, rectorul academiei de înalte studii comerciale și industriale, directorul școlii politehnice din București, doi reprezentanți ai ministerului construcțiilor, un reprezentant al ministerului cultelor și artelor și secretarul general al ministerului de finanțe.

— Biroul cetățeniei de pe lângă primăria locală a încheiat registrele electorale, atât pentru Camera și Senat, cât și pentru Comună. În total au fost înscrși 19,711 alegători la Camera, iar la Senat 7700.

— La Leningrad s'a deschis un cinematograf destinat exclusiv copiilor. El dispune de 700 localuri. Spectacolele sunt corespunzător amenajate publicului de copii.

— A apărut în editura „Cartea Românească“, București, „Fuga lui Șefki (237 pg. 70 lei), romanul premiat la concursul editurii, al dlui Emanoil Bucuța.

— „La Bibliographie de la France“ publică o statistică comparată a producției intelectuale din diferitele țări în anii 1924 și 1925.

În frunte stă Germania, cu toată scumpirea excesivă a cărții acesteia, cu 28,143 publicații noi (ediții sau reviste) în 1924 și 37,722 în 1925. Urmează Franța cu 8464 opere în 1924 și 15,054 în 1925; Anglia cu 12,706 opere în 1924 și 13,200 în 1925; Statele-Unite cu 9,012 în 1924 și 9574 în 1925, Italia cu 6321 opere în 1924 și numai 5804 în 1925.

— Colaboratorul nostru d. dr. Axente Iancu, directorul Azilului de copii Cluj a trecut cu succes examenul de docență universitară.

— Vineri în 28 Ian. a fost sărbătorit la Teatrul Național din București d. Paul Gusti, director de scenă al acestui teatru, cu ocazia împlinirii a 50 de ani de activitate în slujba teatrului românesc. Primăria capitalei i-a donat un teren de casă, iar ministerul artelor o frumoasă sumă de bani pentru a-și edifica această casă. Răsplătă binemeritată atât prin munca de director de scenă, cât și prin opera lui dramatică, mai ales adaptări și localizări, cari au făcut serii totdeauna când au fost luate în repertoriu.

Supliment pentru micile ateliere

Cu numărul de față începem să realizăm un punct important al programului nostru publicat în fruntea numărului 1 din anul acesta: un supliment pentru clasa mijlocie. În Ardeal a trăit o asemenea tradiție de acțiune publicistică în favoarea celor de jos, în afară de puternica noastră presă populară pentru țărani, care este una din frumusețile culturale cele mai de seamă ale românilor ardeleni; la Brașov, Sibiu și aiurea au trăit reviste pentru meseriași. Cercurile culturale ale meseriașilor, reuniunile lor de cântări prosperează și astăzi. În Sebeșul săsesc a apărut o excelentă revistă, „Munca“, pentru nevoile micilor ateliere românești, sub direcția distinsului ziarist Ion Băilă.

Nu aducem o inovație, ci călcăm pe urmele unei tradiții în floare când ne-am hotărât a da acest supliment al micilor întreprinderi, al brațelor proletare manuale.

Realizăm cu aceasta, ori cât de modest, o părticică din crezul democrației noastre pe care l-am mărturisit dintru început, fățiș și fără rezerve.

Suplimentul este îngrijit în cea mai mare parte de redactorul nostru din București d. Ion Băilă, care publicase odinioară la Sebeș revista „Munca“.

Avem toată încrederea că suplimentul nostru va trezi interesul așteptat.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNNALE

Sfântul Așteaptă

Sunt sfinți cu dublă aureolă. Ei nu aparțin numai bisericii, care i-a ales între cei aleși pentru anumite considerații supranaturale, ci sunt oarecum idolii pământești ai poporului, ai mulțimii, investiți cu o valoare de simbol din motive prea vulgare. Ei pot fi vestitori de durucie, ca acel Simeon Stălpnicul dela începutul toamnei, care vestește culesul viilor cu tot cortegiul de plăceri curat pământești, sau întunecați purtători de mizerie și îngrijorare, pentru o categorie din mândrii stăpâni ai lumii „de dincoace“, cum este furiosul sfânt Ilie, aducătorul de furtuni în timp de vară, ori cum era odinioară sfântul chirișilor orășeni, cu numele Dumitru, din gura iernii, care le aducea aminte acestor mizere ființe de anumite obligații față de stăpânul imobilului ce-l locuiau, cu sancțiunea dureroasă a evacuării.

Sfântul Așteaptă nu face parte din această categorie. Pe el nația nu și l-a ales din galeria strălucită a sfinților bisericii. Dar e rândul bisericii acum să dea o dovă aureolă unui simbolic personaj, a cărui față o altă categorie din nație o simte prea concret de multă vreme acum. E drept că e greu de statornicit acest personaj într-o zi oarecare, câtă vreme puterea lui e mereu actuală în tot cursul anului...

Sfântul Așteaptă e sfântul funcționarilor de Stat. El le aduce acestora salariul lunar, îngrijindu-se să nu-i îmbuizeze pe bieții muritori, ci făcându-i mai mult să aprecieze joshnicia acestei vieți și să se refugieze cu gândul, iar uneori cu trup și suflet, în „cealaltă lume“. Credem că prin aceasta sfântul Așteaptă urmărește câștigarea unui loc în ierarhia bisericească, care nu-i va mai putea fi refuzat multă vreme.

La sfântul Așteaptă cel mai apropiat își vor încasa funcționarii noștri de stat lefurile pe luna Ianuarie a acestui an. Tot atunci se va achita și schimbul acelor studenți, cari, punându-și nădejdea în acest schimb, au pășit peste granița țării pentru a-și desăvârși studiile. Toți cei în funcție de bugetul Statului bucură-vă, căci vi se vor plăti lefurile... la sfântul Așteaptă!

Horia Trandafir

nevoit să contemplezi mai multe picturi deodată, ceace dăunează în mod evident judecarea operei artistului. E neexplicabil cum de pictorii noștri nu-și dau seama de acest lucru foarte desavantajos pentru ei înșiși.

Expozițiile acestea sunt o dovadă irefutabilă că trecem prin o criză de bani dar și de artă, căci abia se vând 4—5 pânze la diversele expoziții. Oficialitatea nu cum-pără nimic, iar ceice rețin câte-o pânză sunt de obicei prieteni sau obligați de-ai artistului. Chiar și maestrul Verona a avut în anul acesta cu expoziția sa un succes mai mult decât modest.

Nu putem intra acum în aprecieri detaliate asupra valorii artistice a diferitelor expoziții, dar constatăm, că în general pânzele expuse sunt lipsite de această valoare. Ele pot fi apreciate cel mult ca niște desennuri colorate cu dibăcie, dar fără a putea evoca în privitor impresia ce o dă o lucrare de adevărată inspirație și concepție artistică.

O foarte rea impresie îți fac numeroasele și oribilele nururi, cari se găsește aproape în toate expozițiile. Astfel o dnă expune la Ateneu un nud, care reprezintă o femeie culcată și care e gravidă. Ceva mai monstruos nu se poate!

Ceace e însă foarte regretabil e lipsa unei critice obiective și pricepute. Dărilor de seamă asupra expozițiilor sunt interesate, câte-odată direct ordonate de către persoane influente de pe lângă diferite ziare sau reviste. În felul acesta opinia publică este inuasă în eroare, iar abiliilor noștri desemnatori li-se infiltrază credința că sunt cu adevărat mari artiști. Rău și pentru unii și pentru alții.

Congresul invalizilor. — Săptămânile trecute s'a ținut la București congresul invalizilor. Armata mutilaților a defilat amărîtă și lipsită de entuziasm pe străzile orașului mare și bogat, sub privirile ironice ale celor ce trăiesc comod din suferința ei. În toate țările apusului s'a aranjat în mod fericit problema celor ce s'au jertfit în marele războiu. Numai la noi, în țara cointeresateților, a îmbogățirii vertiginoase, problema invalizilor, orfanilor și văduvelor de războiu, s'a lăsat să puroieze veșnic ca o rană a mizeriei.

Dela războiu și până astăzi, milioanele s'au scurs pentru înființarea de ministeré, etc. dar nu s'a găsit posibilitatea materială pentru răsplătirea cu pâine a celor cari nu și-au precupețit nimic din ce au avut mai scump pe câmpiile măcelului. Știm că această cantitate umană neglijabilă este o simplă povară în spatele fiecărui popor, — dacă ne târguim sacrificiul material —; dar ne întrebăm, de câte ori mai mari sunt bunurile materiale cucerite de țară prin sângele acestor oameni față de ajutorul ce trebuie să li-l dăm lor?

Ca o sfidare a sacrificiului suprem făcut de această gloată de mutilați, ne mânginim numai zile mari să le îmbătăm memoria jertfei cu vorbe de clacă, fără să ne dăm seama, că pâinea, și numai pâinea poate hrăni... Și, ce coincidență bizară, la începutul noului an, când marile întreprinderi industriale și comerciale își încheie bilanțurile cu excedente de zeci și sute de milioane, pe străzile Capitalei defilează trudită de mizerie armata invalizilor, după 9 ani dela încheierea păcii!

Literatura pornografică și sedicioasă. — O convențiune internațională, încheiată între mai multe state în anul 1923, prevede o luptă sistematică și energică împotriva literaturii pornografice și sedicioase. Pe baza și în senzul acestei convențiuni și-au făcut legi speciale în scopul acesta Austria și Germania. Foarte categorică, aproape drastică, e legea germană, ceace se expilcă și prin faptul, că în nici o țară n'a luat felul acesta de literatură după războiu o desvoltare atât de mare ca tocmai în Germania. Acum se anunță din Praga, că și ministrul de justiție cehoslovac a pregătit un anteproiect în privința aceasta, care constă din două părți. În partea primă se reglementează procedura față de literatura evident pornografică, dându-se organelor competente dreptul de a confisca rău nici o formalitate prealabilă orice produs din această categorie. Partea a doua a anteproiectului se ocupă de literatura cu caracter sedicios, care ar putea conrupe și influența în sens rău tineretul până la 18 ani. Pentru stabilirea acestui caracter al astorfel de publicațiuni se prevede o procedură destul de complicată, prin care se caută a se împiedeca eventualele abuzuri. E de reținut, că publicațiunile declarate ca sedicioase sunt publicate numai pentru tineretul până la 18 ani. Pentru persoanele trecute de această vârstă vânzarea lor e absolut liberă.

Așteptăm să vedem cât mai curând și la noi un astfel de proiect de lege.

Socialiștii în Consiliul Comunal. — În trecuta sesiune parlamentară, d. M. Manoilescu, subsecretar de stat la finanțe, regreta lipsa din parlament a reprezentanților clasei muncitoare, singurii căliți în lupta adevărată a democrației, și clari văzători asupra grelelor probleme economice ce ne strivesc sub călcăiul lor.

Ne-am asociat și noi la regretul d-lui M. Manoilescu, mai ales, că în cele mai mari țări ale Apusului, partidele socialiste, reprezentante ale clasei muncitoare, sunt chemate succesiv la conducerea țării respective, în clipele cele mai grele.

Urmând exemplul străinătății, partidul socialist dela noi a luat parte activă la alegerile comunale din anul trecut și a câștigat mai multe locuri în Consiliile Comunale ale celor mai de seamă orașe din țară. Aceasta dovedește existența și la noi a unei clase muncitorești conștiente de rolul său politic. Dar ce se întâmplă? Mai toate consiliile comunale în care au pătruns reprezentanții muncitorimei au fost dizolvate sub diferite pretexte, numai spre a se înălțura acești indezirabili reprezentanți autentici ai clasei de jos.

Recentul caz dela Iași e caracteristic. Reprezentantul muncitorimei ieșene, tipograful Ion Niculi, membru în comisia permanentă, a criticat modul de alcătuire al noului buget comunal, citind un program real, în care cerea satisfacerea unor revendicări importante pentru clasa nevoiașă. I-s'a cerut de către restul consilierilor și de către primar, pur și simplu dinșisia.

Iată până unde merge democrația noastră!

Toată lumea citește:

Revoluția din 1918 și Unirea
Ardelului cu România ☉ ☉
de: ION CLOPOTEL Prețul Lei 100

Pagini pentru micile întreprinderi, meseriași și muncitori

Pentru clasa noastră de mijloc

În primii ani după războiu două noțiuni au zăpăcit complet lumea la noi: democrația și demagogia. Marea majoritate a mulțimei nu mai vorbea decât de democrație și în numele acestei democrații își permiteau să insulte pe toată lumea și să se cocoșească la situații pentru care nu erau pregătiți. Puțini, foarte puțini, au știut să-și păstreze calmul și să-și dea din vreme seama că ceace lumea gălăgioșilor numea democrație nu era altceva decât cea mai deșantată demagogie.

Aceste două noțiuni au fost confundate atât de mult una cu alta și compromise într'un grad atât de mare încât oamenii cu bun simț se feresc acum să mai vorbească de democrație.

În timpul mai recent s'a ivit în viața noastră publică și în publicațiunile periodice și cotidiene o nouă noțiune, care ar putea să producă încă o confuziune în mințile puțin pregătite științificește, din care se compune populația noastră dela sate și din orașe. E vorba de noua știință a sociologiei. Cuvântul acesta prin asemănarea lui cu socialismul ar putea duce ușor la aceeași confuziune, care s'a făcut între democrație și demagogie.

Pericolul acestei confuziuni constă chiar în metoda de care se servește sociologia în ajungerea scopurilor sale. Sociologul caută să pătrundă și să scruteze cât mai adânc tainele vieții reale ale populației în general și ale diverselor clase și categorii de oameni în special. Din cunoașterea cât mai amănunțită a acestor taine sociologul trage concluziunile, care nișuesc apoi la rivelarea socială a vieții indivizilor și claselor.

Din fericire curentul demagogiei la noi s'a cam stavilit, în viața socială valorile s'au regrupat, în administrație s'a impus statutul funcționarilor. Demagogie se mai face azi în stil mare numai în politică și nu se poate prevedea nici cu aproximație când va dispărea și din politică această buruiănă otrăvită.

În privința socialismului putem constata, că și el e aproape inexistent la noi.

Luând, în linii generale, clasele noastre sociale, așa cum le avem azi, și judecându-le din punct de vedere al posibilităților de-a deveni pepiniere priincioase pentru dezvoltarea și răspândirea celor două doctrine, vom constata, că țărănimea ar putea inclina spre demagogie, iar clasa de mijloc, în care considerăm în primul rând pe micii meseriași și pe muncitorii calificați de fabrici, spre socialism.

A apăra pe țărani de demagogie e greu atâtă timp cât politicienii militanți se lichează între ei în demagogie.

Clasa noastră de mijloc poate fi însă foarte ușor ferită de socialism, dacă justele lor revendicări vor fi la timp satisfăcute de către cei în drept.

Aceste revendicări nu pot fi satisfăcute deplin decât prin o legislație care să

țină seamă și de progresele sociale generale din alte țări mai înaintate decât a noastră, dar și de împrejurările reale de traiu de aici. O simplă altoire sau transplantare a legislațiilor din țările cu progres mai mare asupra vieții economice dela noi ar strica mai mult decât ar folosi. Pentru aceea se impune o înțeleaptă combinare între rezultatele progreselor din apus și posibilitățile economice din țara noastră.

Ne aflăm acum tocmai în era stabilirii acestei legislații. Se vor face proiecte și încercări, cari vor fi apoi experimentate și refăcute conform rezultatelor obținute cu aceste experimentări.

Principiul științei moderne pune însă la baza oricărei legiferări constatările făcute cu ajutorul sociologiei. Fără a cunoaște în toate culele viața micilor meseriași și a muncitorilor calificați din fabrici nu se poate face o lege bună pe seama lor.

Această considerație ne-a îndemnat, în primul rând, să dedicăm în această revistă o parte din cuprinsul ei cercetărilor sociologice ale clasei noastre de mijloc. Aceasta pentru a înlesni legislatorilor

noștri creierea de legi bune pe seama acestei clase.

În rândul al doilea ne-a preocupat gândul, că această clasă de mici meseriași și industriași români are o foarte mare însemnătate socială și națională pentru viitorul orașelor din nouile ținuturi alipite. Se știe, că acestea sunt azi aproape exclusiv sub dominațiunea minoritarilor cățiva intelectuali noi nici odată nu vom putea ajunge să schimbăm această situație. Lucrul acesta se poate ajunge numai prin o clasă de mijloc bine pregătită atât din punct de vedere profesional cât și moral și financiar. În toate privințele însă clasa noastră de mijloc stă încă foarte rău.

Pentru ameliorarea acestor neajunsuri am luat hotărîrea să ne ocupăm mai de aproape de clasa noastră de mijloc, trinzind la dânsa interes față de problemele sociale, care trebuie să preocupe azi toată suflarea românească. Voim, pe de altă parte, să redesteptăm la cealaltă populație a noastră din nou interesul față de clasa de mijloc, așa cum era înainte de războiu în Ardeal.

Cu acest gând pornim la muncă, chemând în ajutor pe toți oamenii de bine.

Ion Băllă

Asigurările sociale în Rusia sovietică

În felul acesta toate organizațiile de asigurări sociale, s'au dovedit de prisos.

Întreprinderile și uzinele statului n'au plătit cotizații de asigurare pentru muncitorii și funcționarii lor, ci totul cădea în sarcina statului să înscrie în bugetul anual sume corespunzătoare pentru aceste scopuri.

În anul 1921, viața economică în Rusia sovietică încearcă o nouă transformare. Încep a lua ființă, societăți, cooperative, obști, ateliere pentru industria casnică, etc., ba chiar și unele întreprinderi particulare, prin concesiuni. Intemeietor și gestionarul tuturora era statul. Muncitorii angajați la întreprinderile particulare, participau la beneficii în raport cu munca depusă.

Schimbarea sistemului economic a transformat, bine înțeles și sistemul asigurărilor sociale, organizându-se din nou prin legea din 15 Noemvrie 1921, numită Codul Muncii, și care cuprinde întreaga legislație muncitorească.

Aceste legi reglementează îngrijirea în caz de boală, accident, incapacitate de muncă, invaliditate, naștere, moarte, văduvie și somaj. Și se extind asupra tuturor salariaților și

angajaților dela întreprinderile statului sau particulare.

Sistemul financiar al Asigurărilor Sociale

Mijloacele materiale ale asigurărilor sociale, formează cotizațiile pe cari le plătește statul și întreprinderile particulare. *Muncitorul nu contribuie cu nici un fel de cotizație.*

Din punct de vedere al plății cotizațiilor, toate întreprinderile se împart în 4 clase de risc. Uzinele aparținătoare clasei I, plătesc ca cotizație 16% din totalul salariilor lunare ale funcționarilor sau plăților zilnice ale muncitorilor, cele aparținătoare cl. II, 18%, cele aparținătoare cl. III, 20% și cele aparținătoare cl. IV, 22%. Întreprinderile statului plătesc numai 12%, iar instituțiile statului 10%.

Organele Asigurărilor Sociale

Organele executive sovietice, ale asigurărilor funcționează având ca normă următoarele principii:

1. Păstrarea legăturilor celor mai strâns cu sindicatele profesionale;
2. Excluderea reprezentanților elementului patronal dela conducerea Caselor de Asigurări Sociale;
3. Susținerea de organe unitare interne, pentru diferite ramuri de asigurări sociale;
4. Responsabilitatea reciprocă între toate ramurile de asigurări sociale.

Asigurarea se face prin organele comisarilor poporului dela Departamentul Muncii.

Organul suprem al asigurărilor sociale este *Oficiul Central de Asigurări.*

Cu timpul, dezvoltându-se viața economică și lărgindu-se și sfera de activitate a asigurărilor sociale, la 6 Februarie 1925, a luat ființă în cadrele comisariatului poporului așa numitul *Consiliu al Uniunilor*, format din reprezentanții Uniunilor industriale și agricole. Consiliul uniunilor, dă îndrumări de ordin general Oficiului Central de asigurări, referitor la orice chestiune de asigurare socială, desbete toate proiectele de legi cari cuprind chestiuni de asigurare socială, pe cari le pregătește comisaritul poporului, dă dispoziții și face regulamente pentru legile în vigoare.

Ordinile și dispozițiile Consiliului Uniunilor se pot apela numai la *Consiliul Comisarilor.*

În diferitele republici ale Rusiei sovietice, asigurările sociale au organizații diferite.

În republicele Georgia și Armenia există oficiu separat de asigurări sociale. În Trans-Caucazia republicele fiind împărțite în gubernii, fiecare gubernie își are oficiul separat de asigurări, care supraveghează conducerea Caselor de Asigurare. În Rusia Albă supravegherea o are o direcțiune generală de asigurări sociale.

Oficiile guberniale de asigurări sociale, din cotizațiile încasate, plătesc tot felul de ajutoare prescrise de lege precum și cheltuielile de administrație. Incadrează apoi întreprinderile în clasele de risc, organizează diferite ateliere pentru invalizi și se îngrijesc cu organele sanitare, se ocupă de prevenirea și combaterea boalelor, dând tot felul de îndrumări și întemeind tot felul de organizații de apărare.

Fiecare oficiu gubernial, sau regiune de asigurări, are mai multe Case de Asigurări Sociale.

Casele de Asigurări sunt conduse de un *consiliu*, ales de uniunile sindicatelor profesionale, aparținătoare acelei Case. Numărul membrilor fiecărui consiliu depinde de numărul asiguraților unei Case. În nici un caz nu poate fi mai mic de 3 și mai mare de 7 membri. Consiliul are un președinte, iar alegerea o aprobă oficiul gubernial de asigurări sociale.

Tot adunarea sindicatelor profesionale, alege și o comisie de supraveghere, care controlează activitatea caselor de asigurare din punct de vedere financiar, administrativ, etc.

Comisia de supraveghere își înaintează în scris rapoartele de control, consiliului. În caz că ar constata greșeli și nereguli, de comun acord cu președintele consiliului casei fixează un termen pentru îndreptarea relilor.

Din partea departamentului Muncii exercită controlul inspectorii generali, cari raportează rezultatul controlorului oficiului gubernial sau regional de asigurări sociale, când să întâmplă nerespectări sau încălcări de lege.

În interesul asiguraților din cauza marilor depărțări în circumscripția fiecărei Case de Asigurare s'au înființat *Expozituri de Asigurări*. Pe conducătorul *Expoziturii* îl denumesc Casa de Asigurare și îi aprobă numirea oficiul gubernial de asigurări sociale.

Cu toate că în Rusia stăpânește sistemul comunist, totuși experiența tristă i-a convins și le-a arătat conducătorilor U. R. S. S. că organizația asigurărilor sociale așa cum au conceput-o ei, în primele începuturi de guvernare și nu și-a atins scopul

dorit, de aceea în decursul timpului li s'au dat o dezvoltare care înclină mai mult spre sistemul din statele noastre capitaliste.

Organizația tehnică și cadrele de astăzi ale asigurărilor sociale în republica sovietică, în linii generale, are puncte asemănătoare, cu asigurările dela noi.

Deosebirea o găsim în condițiile și împrejurările în cari a luat ființă legea, și însăși concepția legii.

În legea asigurărilor sovietice: a) elementul patronal este exclus dela conducerea caselor de asigurare, până când la noi are cuvânt chiar hotărâtor; b) muncitorul nu contribuie cu nimica la susținerea caselor de asigurare, la noi contribuie-cu jumătate cotizație pentru cazurile de boală și numai cotizațiile de accidente cad exclusiv în sarcina patronilor; c) procentul cotizațiilor cu cari contribuie la susținerea asigurărilor variază între 16—22% din salariul total al angajaților, la noi 4% din salariul mediu; d) conducerea efectivă și administrația Caselor de Asigurare, o fac consiliile alese de muncitori, și compuse numai din muncitori. La noi consiliile sunt alese pe baza de paritate (jum. muncitori și jum. patroni) controlează, supraveghează administrația Caselor de Asigurare și judacă neînțelegerile dintre patroni, Casele de Asigurări, muncitori și pronunță amenzii; e) somajul și invaliditatea de orice natură intră în cadrele asigurărilor sociale, până când la noi numai invaliditatea provenită din accidente de muncă, și din cauza bătrâneții la Casele Frățești ale Minerilor.

Anarhia și destrăbălarea din Rusia sovietică nu numai că n'a putut suprima existența și împiedeca funcționarea asigurărilor sociale, după cum se crezuse în primele zile de republică, ci din contră, li s'a dat din zi în zi importanța și dezvoltarea pe care o are și pe care trebuie s'o aibă, una dintre principalele artere din organismul oricărui stat.

Gh. Enescu

Directorul Casei de Asigurări Sociale din Satu-M.

— Săptămâna viitoare își va începe activitatea pe lângă partidul socialist din Ardeal, un cerc cultural compus din elementele tinere ale muncitorimeii clujene. Cercul și-a constituit o bibliotecă de peste 500 de volume literare și științifice.

Ofensiva pe frontul cultural trebuie să fie parola generației noi a muncitorimeii care, — fie-ne iertat, — de multă vreme orbăcește în întuneric.

Alcoolismul

Mai rău decât orice epidemie, alcoolismul se întinde dintr'un capăt în altul al țării, ca o consecință firească a stărilor postbelice de sărăcie și deprimare morală. Ajutat în mod indirect de către stat, care tragă de pe urma monopolului băuturilor spirituoase cele mai mari și mai reale foloase materiale, alcoolismul devine o plagă de necombătut. Nu am cercetat niciodată bugetul ministerului de finanțe la venituri, dar îmi închipui, că cele mai considerabile sume se încasează de pe monopolul băuturilor, al tutunului, al cărților de joc; iar taxele ce le plătesc către stat localurile de petrecere, cafenelele și cârciumile, formează o sumă așa de considerabilă încât, cred că ar fi o imposibilitate ca statul să se dispenseze de ea, chiar dacă membrii societății, al cărui patron este însuși statul, degenerază prin consumarea alcoolului sau al tutunului.

Ca să discuți problema alcoolismului și să cauți a trage concluzii reale de îndreptare, este o imposibilitate să nu te lovești de această dilemă: ori statul trebuie să taie din propriul său trup renunțând la aceste venituri smulse de pe urma slăbiciunilor de care sunt bătuiți membrii societății, ori să-i lase să degenereze prin consumarea alcoolului.

S'a scria în nenumărate rânduri despre această problemă, nu înțeleg ce determină pe unii oameni de a ocoli întotdeauna fondul real al unei chestiuni, a cărei deslegare nu cere platonism sau vorbărie goală. Adevărul nu-l poți vedea într'o problemă fie oricât de grea sau oricât de ușoară, decât printr'o singură latură sinceră și reală. Ocolirea acestei laturi înseamnă că nu vrei să vezi adevărul.

Se dă alarma din toate colțurile țării că nația noastră pierе în ghiarele alcoolismului. În Basarabia unde alcoolul nu diferă de calitatea spiritului denaturat, oamenii nu cunosc altă fericire decât aceia de a se tăvăli pe podelele joioase ale crășmei. În Bucovina lichiorul și coniacul de-o fabricație mai civilizată, face deliciul consumatorilor din zi în zi mai numeroși. În Moldova săcărca, în Muntenia și Oltenia țuica, iar în Ardealul nostru, mai ales în nenorocitul de Maramureș, pälinka își poartă coasa din casă în casă.

Dar noi, cei cari privim atât de neapăsători orice nenorocire, care ne închidem ermetic în egoismul nostru, nu suntem capabili cel puțin să ne facem o oglindă reală a acestei neno-

rociri, care de bună seamă ar avea influența să ne sburlească părul în cap.

Intr'un număr din ziarul „Biruința”, confratele Septimiu Popa, un om caracteristic prin bunătatea față de semenul său —, ridică din nou problema alcoolismului și propune ca să se înceapă o propagandă contra alcoolismului cu ajutorul școlii. N'am nimic de zis contra acestei păreri, pe care o găsesc îndestul de bună, dar nu salvatoare. Oamenii, 90% de ambe sexe, înoată în alcool. Ca o dovadă, putem constata câte crășmi erau înainte de război și câte sunt acum? Câte brevete de băuturi se eliberau pe an atunci și câte se liberează acum? Treceți pe oricare stradă voiți și numărați crășmile. Cereți la ministerul de industrie o statistică a fabricelor de alcool mari și mici. Faceți această operație statistică, raportați-o la întreaga voastră situație morală și materială și veți vedea cum plutim conștient sau inconștient pe valurile alcoolului. Duceți-vă la un „jour-fix” în cea mai mare familie, la o nuntă, la un botez, la o logodnă, la o sândrofie, la un bal, la un așa zis „ceai dansant” și nu veți constata altceva, decât o „beție în lege”, în adevăratul înțeles al cuvântului.

Asta este situația noastră, — să zicem așa a orașenilor mai modelați puțin. În ce privește țăranii, ori cine își poate închipui, că ei dau o mai mare cinste „glăjei cu pälincă”.

O situație însă excepțional de grea se semnalează în regiunile miniere între populația muncitoare. La Petroșani de exemplu alcoolismul a ajuns atât de departe, încât însăși societatea minieră „Petroșani” intervine cu un memoriu la ministerul muncii, arătând situația disperată a muncitorilor care consumă atâta alcool, încât rămân datori la crășmari. Aceștia intervin la societatea „Petroșani” pentru detragerea datoriilor din salariul lucrătorilor. De multe ori aceste datorii acopăr întreg salariul, așa că lucrătorilor nu le mai rămâne nimic pentru familii spre a acoperi celelalte nevoi.

Articolul 207 din legea minieră habsburgică din anul 1854, prevede că salariile muncitorilor nu pot fi urmărite pentru nici un fel de datorii. Legea LX-a maghiară din 1881 modifică această dispoziție în sensul că salariile muncitorilor pot fi urmărite pentru partea ce trece de 1.50 florini salar zilnic. În anul 1908 prin legea LXI s'a modificat și această dispozi-

ție în sensul că salariile muncitorilor pot fi urmărite dacă trec de 5 cor. zilnic. Această dispoziție fiind și astăzi în vigoare în Ardeal, înseamnă că orice salar care trece de 2.50 lei pe zi (75 lei pe lună) să poată fi urmărit.

Societatea „Petroșani” intervine pentru modificarea din nou a acestei dispoziții în sensul ca să nu poată fi urmărit nici un salar care trece zilnic de 200 lei.

Memoriul se încheie în felul acesta: „Printr'o asemenea dispoziție legală, pe de-o parte ar scăpa muncitorimea de specula neomenoasă a cârciumarilor, iar pe de altă parte, s'ar aduce un puternic sprijin acțiunii de combatere a alcoolismului, care după cum se știe, face încă adevărate ravagii în regiunile cu populație minieră”.

Cât de grozavă trebuie să fie situația în Valea Jiului este de ajuns ca să gândim, că această situație a determinat până și pe societatea minieră exploatare „Petroșani”, să intervină în favoarea nenorociților muncitori. Dar mă întreb oare, schimbarea dispoziției prevăzute în legea dela 1908 va fi în stare să pună capăt acestei nenorociri? Nu va mai bea muncitorul în crășmă dacă nu i-se va mai putea urmări salarul? Este aceasta o măsură cu adevărat eficace și radicală care să îndrepte un rău? Mie îmi vine să zâmbesc la concluzia cu care se încheie memoriul într'o problemă atât de nenorocită...

Nu cu mânuși și cu jumătăți de măsuri vom putea îndrepta un rău neînchiptuit de mare, ci cu măsuri drastice și întregi, care să smulgă răul din ultima rădăcină. Omul bea alcool pentru că i-se dă și pentru că găsește. Când nu i-se va da și nu va găsi, nu va bea!

Ion Mehedinteanu

— Ziarul „Daily Herald” publică o serie de proteste din cercurile muncitorești engleze, împotriva politicii engleze în legătură cu conflictul chinez. Conducătorul muncitor Turtle serie, că pregătirile militare desmint afirmațiile guvernului că ar avea intențiuni pașnice, iar șeful sindicatelor miniere, Cook, declară, că de chestiunea chineză este legat un atac împotriva Rusiei. Tot pe această chestiune este atacat foarte violent Ramsay MacDonald, sub învinuirea că ar căuta să împiedice pe muncitori de a întreprinde demersuri pentru înlăturarea războiului în China.

— La închisoarea din Vilna, unde sunt arestați autorii recentului complot comunist din Polonia, a izbucnit greva foamei. La această grevă participă și deputații albi-ruși, arestați de eurănd.

Ceva despre blănuri

Suntem în plin sezon al întrebun-
tării blănurilor și credem că nu e fără
interes a da aici câteva date cu pri-
vire la proveniența și industria blă-
nurilor.

Imbrăcămintea omului primitiv
constă dintr'o piele de animal cu păr
lung, pe care o cosea cu ace făcute
din oase ascuțite. Îndată ce s'a cu-
noscut procedeul argșitului, cecece
în mod primitiv s'a știut în cele mai
vechi timpuri, blănurile au devenit obiecte
de schimb în comerț și erau foarte
căutate. Un astfel de comerț se des-
voltase în vechime între fenicieni și
greci. Aceștia nu prea aveau însă ne-
voie de o îmbrăcămintă atât de căldu-
roasă, din cauza climatei dulci a țării
lor. Mai intensiv a fost acest comerț
între fenicieni și perși. La aceștia
blănurile deveniseră foarte curând
haine de lux, pe care le purtau la a-
numite festivități.

La români s'au introdus blănurile
abia către epoca de decădere a impe-
riului lor. Un avânt mai mare a luat
comerțul de blănuri în Europa pe la
începutul evului mediu, când felul de
a se îmbrăca trecea în statele euro-
pene printr'o epocă de transformare
cu tendința pronunțată spre lux și
fast.

În timpul lui Carol cel Mare blă-
nurile ajunseră la prețuri fantastice,
astfel că însuși împăratul se simți
îndemnat a da în anul 808 un ucuz
prin care se punea stavilă speculei
excesive ce se făcea cu blănurile.
(După cum se vede, istoria se repetă
mereu).

Cruciadele avură ca urmare o in-
tensificare a legăturilor de comerț în-
tre orient și occident și în epoca a-
ceea comerțul de blănuri deveni atât
de intensiv, încât la un moment dat
în orașele din Europa se găseau mai
mulți blănari decât alți meseriași.

Cele mai prețioase și în același timp
și cele mai bizare blănuri erau pur-
tate de nobilimea din Polonia și Ru-
sia, unde se găsesc blănurile în nu-
măr mare și cu prețuri ieftine.

În secolul al 16-lea la curtea rege-
lui Henric al III-lea al Franței moda
de blănuri inventă mașonul care re-
voluționă toată industria blănurilor,
căci mașonul se generaliză foarte
repede și trecu prin mai multe faze
de transformări. În Ardeal i-se zicea
mașonului „muff” după germanul
„Muff”, care la rândul său era luat
din latinescul „muffala”, cecece nu
însemna altceva decât o mânecă de
blană caldă.

Cele mai frumoase și mai prețioase

blănuri vin din Rusia și din America,
iar în măsură mai mică din Asia și
din țările polare. Blana cea mai
scumpă ne-o dau vulpile cari trăiesc
în părțile nordice ale Americii și
Asiei, când au părul de iarnă. Vul-
pea neagră cu părul negru ca cărbu-
nele și strălucitor, și vulpea argintie,
ale cărei fire de păr au vârful în
culoarea argintului, cecece dă între-
gei blăni un lustru ca de argint. O
blană tot atât de prețioasă ne dă și
vidra de Siberia, care e neagră cu o
nuanță argintie și cu părul foarte
moale. Blana aceasta se poartă mult
în China. Nu mai puțin apreciată e
și blana de samur siberian, care se
distinge prin un joc de culori foarte
interesant. Păr lung și des, de strălu-
cirea mătăsei, au blănurile vulpilor
albe și albastre, care trăiesc tot în re-
giunile nordice. Foca din apele mării
de Bering, din insula Alasca și biza-
nul din America, ne dau de-aseenea
blănuri apreciate, dar acestea trebuie
mai întâiu să fie supuse unui procedeu
special electric prin care se înlătură
perii cei lungi lăsându-se numai perii
scurți, cari sunt catifelati. Astfel pre-
parate, blănurile acestea se pun în co-
merț sub numirea de sealskin respec-
tive sealbizam. În pădurile vecinic
înzăpezite din Siberia trăiește herme-
lina, a cărei blană e total albă, având
abia în vârful cozii câteva fire de păr
negre. În sfârșit ar mai fi de amintit
câteva animale rozătoare, care trăie-
sc în Peru și Bolivia. Foarte apre-
ciat și la modă azi în București e
skunks-ul, care trăiește în America
de Nord. Animalul acesta are o par-
ticularitate ciudată: Când este atacat
împroașcă o fluiditate de-o putoare
pestilențioasă, al cărei miros nu se
mai poate scoate de tot niciodată din
obiectul pe care a fost stropită. În
timpurile mai noi s'a găsit mijlocul
de-a omori aceste animale printr'un
procedeu electric, astfel că de atunci
și blănurile lor au devenit mai de
preț. De încheiere mai amintim peile
de astrahan, provenite dela mieii
cruzi ai oilor de Astrahan. Peile ace-
stea, foarte des folosite la noi în țară,
proveneau din Rusia. Acum se gă-
sesc și în Basarabia, deși nu de cali-
tate de tot superioară, dar totuși
bune.

Comerțul ca și industria blănurilor
sunt dintre cele mai rentabile. Româ-
nii sunt însă slab reprezentați în ace-
ste branșe, care reclamă și o pregă-
tire temeinică și capital mai mare ca
alte meserii. Să nădăjduim că în vii-
tor se vor găsi și printre românii no-

ștri, mai cu seamă printre tărani
înstăriți, oameni înțelegători, cari în
loc să-și facă copiii lefegii la stat vor
prefera să le dea în mână o meserie
bună cum este de pildă blănăritul.

Rentabilitatea acestei industrii a
dat germanilor, cari știu să exploa-
teze tot ce poate produce câștig,
ideea de-a face în țară la ei crescă-
torie de animale cu blănuri de preț.
Până acum au reușit să instaleze mai
multe ferme pentru creșterea vulpi-
lor de argint. Primele încercări au
dat roade satisfăcătoare și în fermele
existente se cresc în condițiuni exce-
lente vulpi, care se vând cu 6000 de
mărci aur și mai mult părechea vie
adică cu un sfert de milion de lei.
Ceece e interesant în această che-
stiune e faptul că de creșterea ace-
stor vulpi se ocupă aproape exclusiv
femeile, făcându-și astfel un bun ve-
nit. Până acum vulpile sunt folosite
numai pentru reproducție și abia
dupăce numărul lor va fi destul de
mare vor începe să omoare animalele
pentru dobândirea de blănuri. În fe-
lul acesta Germania va scăpa în cu-
rând de importul acestor blănuri ex-
portând în schimb ea, cecece e de-o
capitală importanță pentru economia
națională a Germaniei.

În munții noștri ar fi date aceleași
posibilități, poate chiar și mai bune,
pentru astfel de întreprinderi renta-
bile. Cine să ia însă inițiativa?

Ion Căciulă

Cronica muncitorească

— Duminecă 30 Ianuarie a. c. a avut
loc în sala muncitorilor constructori din
strada Văii, adunarea generală a circumscripției a VI-a Cluj, a muncitorilor ti-
pografici. Adunarea a fost deschisă cu
executarea de către corul și orchestra „Gu-
tenberg” a marșului muncii. După aceea
s'a trecut la următoarea ordine de zi:
Cuvântarea președintelui asupra activității
fostului comitet; citirea și verificarea
procesului verbal; raportul casierilor,
controlorilor, plasatorului și bibliotecar-
ului. Raportul comisiei de candidarea
noului comitet. Diverse propuneri.

— Ziarul „Wiener Arbeiterzeitung”
publică informațiuni detaliate asupra suc-
cesului pe care l-a avut în India delega-
ția sindicală europeană. Această delegație
condusă de Tom Shaw, a ținut în diferite
orașe industriale întruniri cu foarte mare
succes.

La un meeting al muncitorilor din in-
dustria textilă ținut la Madras au asistat
peste 5000 de auditori. Președintele orga-
nizației muncitorilor indieni, Shiwa Roa
a ținut un discurs prin care salută delega-
ția europeană și preconizează creșterea
unui front unic al tuturor muncitorilor
din occident și orient sub egida interna-
ționalei sindicale din Amsterdam.

„ALBINA“, Intrepozite și Societate comercială anonimă — Cluj.

CONVOACARE

Domnii acționari ai societății „Albina“ întrepozite și societate comercială anonimă, Cluj sunt invitați prin aceasta în virtutea art. 6 din statutele societății la

a VI-a Adunare generală ordinară.

care se va ține în Cluj Duminecă la 13 Februarie 1927 ora 10 a. m. în localul propriu cu următoarea

O dine de zi :

1. Raportul Consiliului de Administrație, Bilanțul și Co. Profit & Pierdere pe anul 1926, raportul comitetului de cenzori;
2. Distribuirea profitului net;
3. Stabilirea jetoanelor pe anul 1927;
4. Eventuale propuneri.

În adunarea generală domnii acționari au drept de vot numai după acele acțiuni, pe care le-au depus cu cel puțin 2 zile înainte de adunarea generală la „Albina“ institut de credit și economii sucursală Cluj, la 24 Ianuarie 1927.

Consiliul de administrație

CONTUL BILANȚ LA 31 DECEMBRIE 1926.

Cassa numerar	308.257	Capital	6,000.000
Conturi curente debitoare	35,880.300	Fond general de rezervă	565.063
Efecte de primit	8,500.000	Fond pentru creanțe dubioase	540.000
Imobile 7,695.000.—		Cassa fond pensuni al funcționarilor	188.289
amortizare 195.000.—	7,500.000	Fond de binefaceri	48.893
Linile proprii de garaj 779.000.—		Reescont	8,500.000
amortizare 79.000.—	700.000	Conturi curente creditoare	36,343.934
Efecte (acțiuni)	66.000	Dobânzi transitoare anticipate	71.879
Mobilier 89.826.—		Profit net	903.791
amortizare 9.826.—	80.000		
Diverși debitor	127.292		
	53.161.849		53.161.849

CONTURI DE ORDINE

Mărfuri și efecte în gaj, depozite libere, garanții etc.	90.752.813	Diverși, mărfuri și efecte în gaj depozite libere, garanții etc.	90.752.813
	90.752.813		90.752.813

CONTUL PROFIT & PIERDERE

Dobânzi de cont curent	2,816.561	Profit reportat din anul 1925	47.938
Dobânzi de reescont	407.234	Dobânzi de cont curent și efecte, provizii, taxe de întreținere și venit dela mărfuri	5,387.646
Cheltuieli generale, salare, adaus de scumpete și jetoane	1,082.522	Chirii	360.237
Impozite	301.887		
Amortizări	283.826		
Profit net	903.791		
	5,795.821		5,795.821

CLUJ, la 31 Decembrie 1926.

ss. S. Pop
director.

ss. Nicolae Opreșiu, procurist
expert-contabil.

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE:

ss. Dr. I. Beu, ss. David Sebestyén, ss. I. Vătășanu, ss. M. Peculea, ss. C. Popp.
prezident. Dr. G. h. Leon, ss. Dr. R. Sebestyén. ss. Dr. Theodor Fischer, ss. Dr. L. Borcia

Subsemnatul comitet de cenzori am examinat conturile, Bilanț și Profit & Pierdere și le-am aflat în deplină consonanță cu registrele, cari sunt conduse în regulă, precum și cu extrasele și valorile societății.
CLUJ, la 25 Ianuarie 1927.

ss. Ioan Rebeaga, ss. Iuliu Laszlo, ss. Dr. M. Fenichel, ss. V. Ghircoias, ss. Ioan Anca
președinte. expert-contabil.

Cel mai frumos dar de sărbători
și cadou se poate procura la

Magazinul

Mărfurilor de piele

Prop., Poszler

CLUJ

Calea Regele Ferdinand 2

Poșete moderne pentru femei, serviete pentru bărbați, geți pentru acte, necesariuri pentru toaletă și manichiuri, și geamantane de călătorie, se capătă la alegere, cu prețurile cele mai ieftine. La comandă se confecționează orice obiect de piele de lux. după orice plan. La cereri expediază prompt și repede.

Adresa abonatului:

Ultimele noutăți moderne

Diferite modele de blănuri

la

LOUIS DÉRI

Magazin cu blănuri

Cluj, Str. Memorandului 3.

Telefon 12-12.

Telefon 12-12

Cea mai bună ocazie
de a intra în legături directe cu
Cehoslovacia este de a vizita

**Târgul internațional
de mostre din Praga**

sesiunea de primăvară

20-27 Martie a. c.

Mii de expozanți! Sute de
mii de vizitatori! Reducere
de 50 la sută
la transportul
mostrelor.

Citiți

Societatea de Mâine

Revistă săptămânală social-economică

Popularitatea „Societății de mâine“, tirajul cel mai mare pe care l-a atins în România o publicație săptămânală social-economică, rubricile permanente consacrate problemelor și faptelor economice, nivelul superior al scrisului, sunt titluri care ne îndreptățesc să așteptăm o justă apreciere a cititorilor și întreprinderilor culturale și economice.

Revista noastră creiază o adevărată conștiință socială, strânge rândurile răslețite ale cărturarimii și pregătește condițiile proprii unei dezvoltări economice mai intense și mai occidentale a României.

„Societatea de mâine“ este animată de un spirit pacific și larg democratic.

Tariful este o pagină: lei 8000, jumătate de pagină: lei 4000, un sfert: lei 2000. Text: preț dublu. Contract anual: o pagină 90.000, o jumătate: lei 50.000, un sfert: lei 30.000.

Cea mai efectivă publicitate de bilanțuri o oferă *Societatea de mâine*.